

Klimatinitiativet - Deltagarnas drivkrafter och miljöarbete

Naturvetenskapliga
fakulteten

Liselotte Lindgren

Uppsats för avläggande av naturvetenskaplig kandidatexamen i
Miljövetenskap
15 hp
Institutionen för växt- och miljövetenskaper
Göteborgs universitet

Januari 2011

Sammanfattning

Halten av koldioxid i atmosfären har ökat de senaste 100 åren. Detta beror troligen på antropogena utsläpp av koldioxid, främst från förbränning av fossila bränslen. För att minska fossilberoendet i samhället och öka konkurrenskraften i Västsverige har CSR Västsverige startat Klimatinitiativet. Klimatinitiativet består av tio klimatutmaningar, av vilka deltagarna väljer minste tre för att delta. Syftet med studien var att utvärdera hur deltagarna arbetat med utmaningarna och undersöka vilka utmaningar som engagerat flest, samt att undersöka vilka drivkrafter som låg bakom deltagarnas miljöarbete och deltagande i Klimatinitiativet.

Miljövinster som utmaningarna ger upphov till skulle också redovisas. Utvärderingen av deltagarnas arbete med respektive utmaningar har gjorts genom att deltagarna fått besvara en enkät. Femtio av Klimatinitiativets totalt 58 deltagare besvarade enkäten. Svaren utvärderades och analyserades genom att skriftliga svar delades in i kategorier, och frågorna med kryssbara alternativ sammanställdes. Fakta angående utmaningarnas miljövinster har samlats in från rapporter och undersökningar av olika slag. Samtliga utmaningar är förenade med fler miljövinster än att enbart minska användandet av fossila bränslen och utsläppen av koldioxid. Många av deltagarna gick med i Klimatinitiativet för att de ville minska sin klimatpåverkan, för att de ville visa engagemang och för att de tyckte att Klimatinitiativet berör en viktig fråga. Vissa gick också med för att de ville synliggöra sitt miljöarbete utåt. De flesta av deltagarna valde utmaningar som de redan arbetade med innan de gick med i Klimatinitiativet, vilket tyder på att Klimatinitiativet främst engagerat redan miljömedvetna aktörer. Lite över hälften av deltagarna har utvecklat sitt miljörelaterade arbete med utmaningarna sedan de gick med i Klimatinitiativet. Den vanligaste faktorn som påverkade val av utmaning var att deltagaren redan hade påbörjat sitt arbete med denna utmaning. Andra vanliga anledningar var att de anställda tyckte att arbetet med utmaningen var viktigt, och att utmaningen minskar deltagarens klimatpåverkan mer än vissa av de andra utmaningarna. Deltagarna som inte genomförde en eller flera av sina utmaningar uppgav i större utsträckning de valt en utmaning som hjälpte dem att spara pengar, och i mindre utsträckning av att de anställda tyckte att arbetet med utmaningen var viktigt. Majoriteten av deltagarna tänker fortsätta att arbeta med utmaningarna i framtiden, fler än de som arbetade med utmaningarna innan de gick med i Klimatinitiativet. Detta tyder på att Klimatinitiativet har lett till att deltagarna utvecklat sitt miljörelaterade arbete. De flesta av deltagarna uppger att de har minskat sin klimatpåverkan sedan de gick med i Klimatinitiativet.

Summary

The concentration of carbon dioxide in the atmosphere has increased over the past 100 years, probably because of anthropogenic emissions of carbon dioxide, mainly from burning fossil fuels. In order to reduce fossil fuel dependency and enhance the competitiveness of Västra Götaland, CSR Västsverige launched the Climate Initiative. The Climate Initiative consists of ten climate challenges, among which the participants must choose at least three to attend. The purpose of this study was to evaluate how the participants worked with the challenges, which of the challenges the participants choose, and to examine the driving forces behind the participants' environmental work and participation in the Climate Initiative. The environmental benefits of the challenges were also to be described. The evaluation of the participants' work with their respective challenges has been made with a questionnaire that the participants have answered. Fifty among a total of 58 participants responded to the questionnaire. The responses were then analyzed. The written responses were divided into categories, and the answers from the questions where the participants had alternatives to choose from were compiled. Facts about why it is good for the environment to work with the challenges have been collected from reports and studies of various kinds. All of the challenges are associated with more environmental benefits than reducing use of fossil fuels and reducing carbon emissions. Many of the participants joined the Climate Initiative because they wanted to reduce their climate impact, and because they thought that the Climate Initiative was an important symbolic issue, and some of the participants wrote that they wanted to show that they care about the environment. Most of the participants chose the challenges that they had already started to work with before they joined the Climate Initiative, which suggests that the climate initiative primarily engaged already environmentally aware companies and organizations. Over half of the participants have developed their work with the challenges since they joined the Climate Initiative. The most common reason for the participants to choose a certain challenge was that the participant had already started to work on that challenge. Other common reasons were that the employees felt that the challenge was important to work with, and that the challenge reduced their carbon footprint more than some of the other challenges. The participants that not implemented one or more of its challenges choose more often challenges that would help them save money, and to a lesser extent challenges that the employees felt that it was important to work with. Most of the participants are going to continue to work with their challenges. Most of the participants stated that they have reduced their carbon footprint since they joined the Climate Initiative.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Summary	2
Innehållsförteckning.....	3
1 Inledning.....	4
1.1 Klimatförändringar	4
1.2 Minskad klimatpåverkan	4
1.3 Syfte.....	6
2 Metodik	6
2.1 Litteraturstudie.....	6
2.2 Enkätstudie.....	6
3 Resultat.....	7
3. 1 Utmaningarnas miljönytta.....	7
3.2 Enkätstudie.....	12
3.2.1 Vilka utmaningar har flest deltagare valt att arbeta med?	12
3.2.2 Drivkrafter för att arbeta med utmaningarna och delta i Klimatinitiativet	15
3.2.3 Deltagarnas arbete med utmaningarna	20
3.2.4 Allmänna frågor om Klimatinitiativet.....	29
4 Diskussion	33
4.1 Osäkerhetsfaktorer.....	33
4.2 Ger arbetet med utmaningarna upphov till någon miljövinst?.....	34
4.3 Drivkrafter för att arbeta med utmaningarna och gå med i Klimatinitiativet.....	35
4.4 Har utmaningarna lett till ett ökat miljörelaterat arbete?	35
5 Slutsatser	36
Tackord.....	36
Referenser.....	37
Bilaga A – Enkäten.....	41
Bilaga B.....	56

1 Inledning

Inledningen beskriver först globala klimatförändringar. Sedan redogörs några olika aktörers försök att verka för att utsläppen av växthusgaser ska minska på global, nationell och regional nivå. Slutligen beskrivs syftet med arbetet.

1.1 Klimatförändringar

Den globala koncentrationen av koldioxid i atmosfären har ökat från en förindustriell nivå på cirka 280 ppm till cirka 380 ppm år 2005. Denna halt överstiger den naturliga variationen under de senaste 650 000 åren, då halten varierat mellan 180 – 300 ppm. Koncentrationen av koldioxid i atmosfären har ökat snabbare de senaste tio åren än den någonsin gjort sedan man började mäta i atmosfären år 1960. Anledningen till detta antas vara bland annat antropogena utsläpp av koldioxid, främst från förbränning av fossila bränslen (Solomon et al., 2007).

Effekterna av de ökade halterna växthusgaser i atmosfären är troligen bland annat att medeltemperaturen ökat, vindmönster förändrats och medeltemperaturen i haven ökat. Detta leder i sin tur till bland annat att inlandsisar smälter, havsnivån höjs (mellan 1961 – 2003 höjdes den globala havsnivån med i genomsnitt 1,8 millimeter), intensivare torrperioder på vissa platser, ökad frekvens av skyfall på andra platser, samt att extrema väderfenomen, så som tropisk cyklonaktivitet, blir vanligare. Det är ytterst osannolikt att de senaste femtio årens globala klimatförändringar kan förklaras utan någon yttre påverkan, och det är mycket sannolikt att den inte enbart beror på naturliga variationer (Solomon et al., 2007).

Beroende på hur de antropogena utsläppen av koldioxid minskar, hålls konstanta eller ökar de kommande 100 åren har FN:s klimatpanel (IPPC) tagit fram olika scenarier för hur klimatet kan komma att utvecklas: Om utsläppen av växthusgaser skulle stoppas idag skulle temperaturen öka med i genomsnitt 0,6°C (osäkerhetsintervall 0,3 – 0,9°C) och vid det så kallade högutsläppsscenarioet skulle temperaturen kunna öka med i genomsnitt 4°C (osäkerhetsintervall 2,4 – 6,4°C). Det skulle bland annat kunna leda till att havsnivån höjs med upp till 0,59 m då temperaturen i haven ökar och havsisarna smälter, och de andra effekter som nämns ovan, med mera. Detta skulle inte bara innebära ändrade förutsättningarna för djur och natur, utan även för människor. Tropiska sjukdomar förväntas bli vanligare, odlingsmöjligheter försämras på grund av torra, vattenbrist på grund av t.ex. att glaciärer försvinner, och genom att platser som förut var beboeliga inte längre är det (Solomon et al., 2007). Detta är bara några av de effekter en ökad medeltemperatur kan komma att ge upphov till. Den kunskap som finns i dagsläget är förvisso omfattande, men flera av processerna som påverkar och påverkas av växthuseffekten är svåra att förutsäga. Även samhällsekonomiska faktorer har betydelse för hur stora effekterna blir, u-länder drabbas ofta hårdare än i-länder av klimatförändringar (Parry et al, 2007).

1.2 Minskad klimatpåverkan

För att undvika effekterna av den globala uppvärmning som ökade halter av växthusgaser troligen ger upphov till måste utsläppen minska. Många olika aktörer har genomfört många olika projekt, konventioner, samarbeten med mera för att försöka minska antropogena utsläpp av växthusgaser. Nedan redogörs några av dessa på internationell, nationell och regional nivå.

1.2.1 Internationella avtal

På internationell nivå finns bland annat FN:s ramkonvention om klimatförändringar, som antogs i samband med FN:s konferens om miljö- och utveckling i Rio de Janeiro år 1992. Konventionen innehåller bland annat Kyotoprotokollet, som är ett ramverk för åtgärder för att förhindra klimatförändringarna. Kyotoprotokollet är rättsligt bindande för de länder som skrivit under, men själva konventionen är inte rättsligt bindande. Målet med Kyotoprotokollet är att de länder som skrev under ska ha minskat sina utsläpp av växthusgaser med 5,2 % jämfört med nivån år 1990, under perioden 2008 – 2012. De länder som skrev under stod vid förhandlingarna för drygt 60 % av de globala utsläppen av växthusgaser. I dagsläget har Klimatkonventionen undertecknats av 194 parter, och Kyotoprotokollet av 192. De som skrivit under FN:s klimatkonvention träffas årligen för vidare förhandlingar, vid Conference of the parties, COP. Det senaste försöket att skapa en internationell bindande överenskommelse var COP 15 i Köpenhamn, i december 2010. Parterna kunde då inte enas om hur ett avtal skulle se ut, utan enades istället om en politisk överenskommelse, det så kallade Köpenhamnsackordet. Köpenhamnsackordet är en slags vägledning för statscheferna i de fortsatta förhandlingarna (Naturvårdsverket, 2010b, Naturvårdsverket, 2010f).

1.2.2 Sveriges miljömål

På nationell nivå finns bland annat de sexton miljömålen som Sveriges riksdag har beslutat om. Ett av miljömålen, Begränsad klimatpåverkan, syftar till att stabilisera halten av växthusgaser i atmosfären på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatet inte blir farlig, att den biologiska mångfalden bevaras och att livsmedelsproduktionen säkerställs, i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar. Det är i dagsläget inte troligt att detta mål kommer att uppnås, och utvecklingen i miljön anses vara negativ. Sveriges riksdags vision är att Sverige år 2050 inte ska ha något nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären (Miljömålsrådet, 2010a). Sverige bedöms kunna uppnå ett av delmålen till Begränsad klimatpåverkan, Minskade utsläpp av växthusgaser. Målet med Minskade utsläpp av växthusgaser är att de svenska utsläppen av växthusgaser som ett medelvärde för 2008-2012 ska vara 4 % lägre än utsläppen år 1990. År 2008 släppte Sverige ut nästan 12 % mindre växthusgaser än år 1990 (Miljömålsrådet, 2010b).

1.2.3 Västra Götalands klimatarbete

De nationella miljömålen är även uppdelade i regionala miljömål. Delmålet Minskade utsläpp av växthusgaser bedöms i dagsläget inte uppnås i Västra Götaland. Totalt har utsläppen av växthusgaser i Västra Götaland minskat med cirka 2,5 procent mellan åren 1990 och 2007 istället för den önskade minskningen om 4 %. Målet anses dock vara möjligt att nå om ytterligare åtgärder sätts in (Miljömålsrådet, 2010c).

På regional nivå finns även Klimatstrategi för Västra Götaland som antogs av regionfullmäktige år 2009. Klimatstrategin syftar till att bryta Västra Götalands beroende av fossil energi, och målet är att regionen ska vara helt fri från fossila bränslen år 2030. Flera av länets kommuner och organisationer medverkar. Den process Västra Götalandsregionen driver för att förverkliga Klimatstrategin kallas Smart Energi, och ett av verktygen inom Smart Energi är Klimatinitiativet (Västra Götalandsregionen, 2010). Klimatinitiativet startades av Public & Private Social Responsibility Initiative (CSR Västsverige), som är en ideell förening som består av medlemmar från offentliga, privata och idéburna arbetsgivare. CSR står för Corporate Social Responsibility och syftar till att lyfta fram värdet i att ta ansvar för annat än enbart sådant som rör den egna organisationens uppdrag och åtaganden (CSR Västsverige, 2010). Klimatinitiativet startades av CSR Västsverige med ett uppdrag i samband

med COP 15, och syftar till att skapa en mindre fossilberoende ekonomi och ökad konkurrenskraft i Västra Götaland. För att uppnå detta valde deltagarna i Klimatinitiativet (hädanefter omnämnda deltagarna) minst tre av tio så kallade utmaningar att arbeta med under året. Alla utmaningar syftar till att minska fossilberoendet på ett eller annat sätt, och i och med deltagandet i Klimatinitiativet blir deltagarnas miljöarbete marknadsfört av CSR Västsverige. Deltagarna hade följande utmaningar att välja mellan:

1. Vi tar fram en åtgärdsplan
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid
3. Vi effektiviserar vår energianvändning
4. Vi äter vegetariskt en dag i veckan
5. Vi väljer Bra Miljöval eller leveranser
6. Vi kör miljöbilar
7. Vi minskar vår pappersanvändning
8. Vi bjuder in till video- och telefonkonferenser
9. Vi erbjuder tre dagars leveranstid för varor som kan komma fram nästa dag
10. Vår egen utmaning

1.3 Syfte

Syftet med denna studie var att utvärdera deltagarna i Klimatinitiativets arbete med avseende på utmaningarna och undersöka vilka utmaningar som engagerat flest, samt att undersöka vilka drivkrafter som ligger bakom deltagarnas miljöarbete och deltagande i Klimatinitiativet. Utmaningarnas effekter på miljön ska också belysas.

2 Metodik

2.1 Litteraturstudie

Vid informationssökningen om utmaningarnas miljöpåverkan och inledningen om klimatförändringar har främst sökverktyget Google använts med sökorden Klimatförändringar, Miljömål, Energianvändning + Miljöpåverkan/Utsläpp, Miljöbilar + Utsläpp/Miljöpåverkan, Livestock's long shadow, Köttkonsumtion + Miljöpåverkan/Utsläpp, Pappersanvändning + Miljöpåverkan/Utsläpp, Papperstillverkning + Miljöpåverkan/Utsläpp, Bra Miljöval, Video- och telefonkonferens + Miljöpåverkan, Samordnade leveranser, Samordnade leveranser + Miljönytta/Effekter. Sökfunktioner på naturvårdsverkets hemsida (www.naturvardsverket.se) har använts och sökorden har då varit Energi + Miljö, Kyotoprotokollet, Miljömål, Koldioxid, Växthusgaser, Klimatförändringar + Effekter, Transporter + Miljöpåverkan. Intergovernmental Panel on Climate Changes hemsida (www.ipcc.ch) har använts för att ta fram rapporter om Klimatförändringar. Dessa finns på hemsidan under Publications and data.

2.2 Enkätstudie

Utvärderingen av deltagarnas arbete med utmaningarna har gjorts genom att deltagarna fått besvara en enkät (se bilaga A). Enkäten är framtagen av mig med hjälp av Kristina Nordfeldt på CSR Västsveriges kansli, som även skickade ut enkäten. Enkäten skickades ut via e-post. Svaren på enkäten utvärderades och analyserades genom att svar på frågor där deltagarna hade alternativ att välja mellan sammanställdes, och skriftliga öppna svar där deltagarna

kunde skriva vad de ville delades in i kategorier. Om ett svar bestod av olika delar som passar in under olika kategorier har svaret delats in under båda kategorierna.

3 Resultat

Först redovisas resultatet från litteraturstudien och därefter resultatet från enkätundersökningen.

3.1 Utmaningarnas miljönytta

Nedan beskrivs kortfattat och översiktligt varför det är bra för miljön att arbeta med de olika utmaningarna.

3.1.1 Vi tar fram en åtgärdsplan

Genom att ta fram en åtgärdsplan får deltagarna en chans att se på vilka sätt den egna verksamheten påverkar miljön och omgivningen, samt att strukturera och följa upp sitt miljöarbete. På så sätt är chansen större att åtgärder sätts in där de gör nytta.

3.1.2 Vi minskar våra utsläpp av koldioxid

Som nämnts i inledningen är det troligt att antropogena utsläpp av koldioxid, främst från förbränning av fossila bränslen, har varit en bidragande orsak till den temperaturökning som skett de senaste 100 åren, den så kallade växthuseffekten. Koldioxid är den växthusgas som bidrar mest till den av människan förstärkta växthuseffekten. Den globala uppvärmningen är det viktigaste miljöproblemet som utsläppen av koldioxid ger upphov till. Det är svårt, om inte omöjligt, att säga exakt vad effekterna av växthuseffekten är och kommer att bli, men några av de troliga effekterna har redogjorts för i inledningen. Alla är dock inte eniga om att halten av koldioxid i atmosfären påverkar temperaturen, vissa tror t.ex. att temperaturen påverkar koldioxidhalten genom att mer koldioxid frigörs från haven vid högre temperaturer, då koldioxids löslighet minskar med ökande vattentemperatur. Andra tror att solen styr jordens temperatur och har påverkat den temperaturökning vi sett, genom att solens läge till jorden förändras över tiden i så kallade Milankovic-cykler. Vissa tror även att växthuseffekten kan vara positiv t.ex. genom att koldioxiden ska verka som ett slags gödningsmedel och därmed leda till en ökad fotosyntes och på så sätt öka den globala biomassan (Pettersson, 2007). Det är inte möjligt att belysa samtliga aspekter om denna fråga i detta arbete, och finns olika åsikter om vilka effekter utsläppen av koldioxid faktiskt har på klimatet och miljön. Min åsikt är med utgångspunkt i försiktighetsprincipen att utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser bör begränsas då osäkerheter finns.

3.1.3 Vi effektiviserar vår energianvändning

Hur mycket energi som används, vilken energi som används och vilken teknik som används för att omvandla energin bestämmer hur stor miljöpåverkan energianvändning har. I Sverige kom energitillförseln år 2009 till största delen från oljeprodukter, kärnkraft, biobränslen och vattenkraft (Energimyndigheten, 2009). Oljeprodukter och andra fossila bränslen så som kol och naturgas innehåller många ämnen som skadar miljön, bland annat fossil koldioxid, svaveldioxid, kväveoxider, kolväten och partiklar (Svenska petroleum institutet, 2010).

Dessa utsläpp bidrar till bland annat växthuseffekten, försurning, övergödning och hälsoproblem. Försurning försämrar levnadsvillkoren för flertalet djur- och växtarter, och bidrar bland annat till att metaller löses ut i mark och vatten och till att marken förlorar viktiga näringsämnen. Övergödning bidrar i vattenområden till bland annat algblomning, som i sin tur leder till syrebrist på botten, och i markområden bland annat till att träd växer snabbare än normalt och på så sätt blir mer känsliga för frost, torka, vind och insektsangrepp (Höglund, 2009). Kolväten tillsammans med kväveoxider bidrar till att marknära ozon bildas, vilket är hälsoskadligt och försämrar tillväxten hos växter, bland annat viktiga jordbruksgrödor (Naturvårdsverket 2010g; Naturvårdsverket 2010h). Kärnkraftsverken medför risker för strålning med negativa miljö- och hälsoeffekter som följd. Mark, vatten och berggrund påverkas då kärnbränslet utvinns och när det ska slutförvaras. Biobränslen består av växter och växtdelar, och ger inte upphov till någon nettoökning av koldioxid då den koldioxid som släpps ut vid förbränningen redan är i omlopp. En viss påverkan på miljön sker dock bland annat vid framställningen av själva bränslet, t.ex. vid odling av biobränslen förs näringsämnen bort från marken i samband med skörd. Ökat uttag av trädrester från skogarna ökar bland annat risken för försurning. Biobränslen ger även upphov till små utsläpp av svavel- och kväveoxider, men dessa är mindre än för de flesta andra energislag bortsett från vind-, vatten- och solenergi (Vattenfall, 2005; Naturskyddsföreningen, 2010a). Förnyelsebara bränslen så som vindkraft och solenergi påverkar i princip bara miljön vid tillverkningen, byggnationen och rivningen, bortsett från vattenkraft. Vattenkraftverk påverkar stränder och vattendrag, bland annat genom att områden torrläggs då vattnet magasineras, samt genom att vattenlevande organismer störs av kraftverket, t.ex. vandrande fiskar. Nedströms vattenmagasinen minskar eller försvinner strömlevande arter, medan de arter som lever i lugna vattenförhållanden gynnas. De arter som är beroende av årliga översvämningar försvinner (Vattenfall, 2005). Dessa effekter kan minskas eller undvikas med olika åtgärder, bland annat genom att bygga trappor för att underlätta fiskars framkomlighet eller genom att ha ett minsta vattenflöde förbi eller igenom kraftverket, som motsvarar normal lågvattenföring.

3.1.4 Vi äter vegetariskt en dag i veckan

Matproduktion och -konsumtion har stor betydelse ur energisynpunkt. Matsektorn i i-världen står för 15-20 % av totala energianvändningen. Det är mer energikrävande att äta kött än att äta vegetabilier (Carlsson et al, 2003). Boskapsuppfödningen står för 18 % av de totala utsläppen av växthusgaser globalt, omräknat till koldioxidkvivalenter. Boskapsuppfödningen bidrar globalt med cirka 9 % koldioxidutsläppen, 37 % av metanutsläppen och 65 % av kväveoxidutsläppen, samt en lika stor del av ammoniakutsläppen. Det som ger störst utsläpp av koldioxid är ändrad markanvändning och då särskilt när skogar skövlas för att ge plats åt bland annat betesmarker, detta leder till erosion och minskad biologisk mångfald (Steinfeld et al., 2006), Det går åt cirka 10 gånger så mycket mark för att framställa kött, jämfört med vegetabilier. Den biologiska mångfalden är viktig för naturens förmåga att anpassa sig till klimatförändringar. I Sverige kan betande djur vara positivt för den biologiska mångfalden, men en väldigt liten del av de djur som föds upp för att bli kött betar ute (Holm, 2000). Metangasen, som bildas bland annat vid nedbrytning

av kolhydrater i idisslares vom, bidrar till växthuseffekten. Metangas har 23 gånger så hög uppvärmningspotential som koldioxid, och står för cirka 55 % av den totala klimatpåverkan från nötkött. Kväveoxid- och ammoniakutsläppen härstammar främst från gödsel och bidrar till bland annat övergödning. Boskapsuppfödningen står för det största bidraget globalt sett till utsläpp av vattenföroreningar, vilket i sin tur leder till bland annat övergödning, minskad biologisk mångfald och hälsoproblem då dricksvattenkvaliteten försämras. De största föroreningskällorna är djurspillning, antibiotika, hormoner, bekämpningsmedel och gödningsmedel som används vid odlingen av fodret, samt sedimentering från eroderade betesmarker. I USA står boskapsuppfödningen för uppskattningsvis 55 % av erosionen och sedimentationen, 37 % av användningen av bekämpningsmedel, 50 % av antibiotikaanvändningen och en tredjedel av kväve- och fosfortillförseln till sötvatten (Steinfeld et al., 2006).

3.1.5 Vi väljer Bra Miljöval elleveranser

Genom att välja Bra Miljöval elleveranser används enbart förnyelsebar energi baserad på vind- och vattenkraft, solenergi och biobränslen för att tillverka el. Genom att använda sig av el från förnyelsebara källor istället för kolkraft, kärnkraft och naturgas minskar bland annat utsläppen av koldioxid och andra luftföroreningar, samt de andra miljöproblem som nämns under Vi effektiviserar vår energianvändning. Bra Miljöval elleveranser innebär också att alla vattenkraftverk som är certifierade måste ha en så kallad minimitappning av vatten, ett minsta flöde förbi eller igenom kraftverket, som motsvarar normal lågvattenföring, det vill säga det minsta naturliga flöde som uppkommer i vattendraget normalt. Detta är viktigt för att strömlevande vattenorganismer inte ska försvinna, samt för att motverka negativa effekter av att stora områden torrläggs vid magasinering av vatten. Varje licenstagare som har inkluderat vattenkraft i sin licens måste även avsätta medel motsvarande 0,15 öre/kWh såld el märkt med Bra Miljöval till en miljöfond som går till projekt för att minska vattenkraftens negativa inverkan på akvatiska ekosystem och strandmiljöer. Varje elleverans från vattenkraft måste även åtföljas av minst 5 % annan förnybar elproduktion. De biobränslen som är märkta med Bra Miljöval måste komma från energiskog eller spillved från skogsavverkning, utvinns skonsamt och aldrig från skyddsvärda skogar. Det ska även gå att spåra biobränslets ursprung. Askas som träet ger upphov till ska återföras till naturen efter förbränningen. Vindkraften får inte vara byggd i Natura 2000-områden eller vid viktiga fågelsträck, då kunskapen om hur vindkraftverk påverkar naturen och djurlivet inte anses vara tillräckligt omfattande i dagsläget (Naturskyddsföreningen, 2010b; Naturskyddsföreningen, 2010c).

3.1.6 Vi kör miljöbilar

Sverige har den mest bränsleslukande personbilsparken i EU och utsläppen av koldioxid för nya bensen- och dieslbilar ligger bland de högsta, därför finns en stor potential att minska Sveriges klimatpåverkan genom att vid nybilsköp välja miljöbilar. Person- och godtransporter står för 22 % av energianvändningen i Sverige, och drivmedlen som används är i stor utsträckning oljeprodukter (Oljansvärld, 2010). Att köra bensen- och dieslbilar kan ge upphov till miljöproblem redan vid utvinningen av oljan och vid raffineringen. Bland annat kan olja och gas läcka ut till atmosfären, och olika petroleumprodukter kan förorena mark

och vatten (Miljöfordon, 2010). Utsläppen från transportsektorn i Sverige år 2005 var cirka 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket motsvarar cirka 30 % av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser (Naturvårdsverket, 2010e). Bensin- och dieslbilar släpper förutom koldioxid även ut bland annat kväveoxider, kolväten och partiklar. Partiklar är hälsoskadligt. Kväveoxider bidrar till försurning och övergödning. Kolväten tillsammans med kväveoxider bidrar till att marknära ozon bildas (Naturvårdsverket 2010g; Naturvårdsverket 2010h).

Genom att välja den mest bränslesnåla bensindrivna varianten av samma märke av den bilmodell man tänkt köpa minskar nybilsköparen sin bränsleförbrukning och sina koldioxidutsläpp med i genomsnitt 7 – 8 %. Genom att välja en etanolbil eller gasbil kan nybilsköparen minska sina koldioxidutsläpp med i genomsnitt 43 % respektive 40 %. Genom att välja en bil som drivs på något av biodrivmedlen biogas, etanol eller rapsmetylester (RME) minskar nybilsköparen sina totala utsläpp av växthusgaser mellan 67 % och 148 % mätt i koldioxidekvivalenter. Klimatnyttans variation beror förutom på vilket biodrivmedel som används även på hur det producerats, vilken gröda som används och vilket mark som har tagits i anspråk för att odla grödan (Börjesson et al., 2010; Naturvårdsverket, 2007; Naturvårdsverket, 2010i; Naturvårdsverket, 2010j).

3.1.7 Vi minskar vår pappersanvändning

Träet som används vid framställning av papper är en förnyelsebar resurs men det finns flera andra miljöaspekter som har betydelse för papprets miljöpåverkan: Hur skogen påverkas, hur papperet tillverkas och hur det återvinns. Massa- och pappersindustrin är även en av Sveriges mest energikrävande industrier. Hur energianvändning påverkar miljön har redogjorts översiktligt ovan. Avverkning av skogen som behövs för att tillverka papper leder till att markytan förstörs vid skogsmaskinernas framfart samt till att den biologiska mångfalden hotas, då lövträd byts ut mot barrträd (Göteborgs Universitet, 2010). Skogsbrukets negativa inverkan på avrinnande vatten är relativt stort, på grund av uttransport av sediment och organiskt material (Skogsstyrelsen, 2007). Gödningsmedel och bekämpningsmedel används också vid skogsbruk, ofta med negativa miljöeffekter som följd.

Tillverkningen av papper kräver olika hjälpämnen som t.ex. bindmedel, blekmedel, färgämnen, fixermedel, slembekämpningsmedel och konserveringsmedel. Vissa av dessa ämnen är miljöskadliga och över hälften av ämnena är hälsofarliga, och själva framställningen av de olika ämnena kan också vara förenad med negativ miljöpåverkan (Kemikalieinspektionen, 2010). Genom att återvinna papper minskas påverkan på miljön men även återvinning av papper ger upphov till vissa utsläpp. Använt papper måste renas från tryck och liknande innan de kan återvinnas, detta kräver ibland kraftiga kemikalier (Seger, 2010). Själva processen att skapa nytt papper av återvunnet papper sliter även på pappret,

varför nya pappersfibrer behövs med jämna mellanrum och det inte är möjligt att sluta papprets kretslopp helt genom återvinning (Arctic Papper, 2010).

3.1.8 Vi bjuder in till video- och telefonkonferenser

Alla transporter påverkar miljön på något sätt, varför man bör undvika att resa i onödan. Koldioxidutsläppen skulle minska med över 22 miljoner ton per år om var femte affärsresa med flyg inom EU ersattes med andra alternativ, som exempelvis video- eller telefonkonferenser (WWF, 2010). För jämförelsens skull kan nämnas att genomsnittssvensken släpper ut cirka 6 ton koldioxid per år. Utsläpp av flera andra ämnen minskar också, beroende på vilket färdmedel som inte behöver användas i och med användandet av video- eller telefonkonferens.

Flygresor är det transportsätt som har störst negativ påverkan på miljön per passagerarkilometer. Globalt står flygtrafiken för cirka 3,5 % av de antropogena utsläppen av växthusgaser, i Sverige svarar flyget för omkring 10 procent av transportsektorns utsläpp av koldioxid, 4 procent av kväveoxidutsläppen och 1 procent av kolväte- och kolmonoxidutsläppen. De så kallade kondensationsstrimmor som bildas från flygplan kan bidra till en ökad uppvärmning bland annat genom att de tillsammans med de partiklar som släpps ut ökar förekomsten av cirrusmoln i atmosfären, vilka i sin tur har en uppvärmande effekt. Utsläppen av kväveoxider bryter ner ozonet i stratosfären, bidrar till att ozon bildas på lägre höjd och bryter ner växthusgasen metan. Utsläppen av kväveoxider från flyget på marknivå har samma negativa effekt på hälsa och miljö som utsläpp från vägtrafiken, bland annat försämras tillväxten hos växter och andningsorganen hos människor påverkas. Svaveldioxid bidrar bland annat till ozonnedbrytning och försurning (Transportstyrelsen, 2010).

Båtresor ger främst upphov till utsläpp av koldioxid, kväveoxider, men även svaveloxider och partiklar, vilket bidrar till den globala uppvärmningen, övergödning, försurning och hälsoproblem. Båtar kan även föra med sig främmande organismer i sitt ballastvatten till platser där de inte hör hemma, vilket kan ge upphov till störningar i akvatiska ekosystem, t.ex. sprida nya sjukdomar eller slå ut inhemska arter (Transportgruppen, 2010). På grund av de svallvågor som uppkommer i vattnet kan båtar även ge upphov till erosion i kustområden. Många båtbottenfärger som används för att minska påväxten under båtarna är giftiga inte bara för de organismer man inte vill ha under båten som t.ex. havstulpaner och alger, utan också för andra vattenlevande växt- och djurarter.

Tågresor är det resesätt som ger upphov till minst klimatpåverkan. Tågtrafikens miljöpåverkan sker främst vid framställandet av rälsen, då stora mängder stål som kräver stora mängder energi för att framställas används (Forskning och framsteg, 2010). Resor med bilar har behandlats under ”Vi kör miljöbilar”.

3.1.9 Vi erbjuder tre dagars leveranstid för varor som kan komma fram nästa dag

För att minska miljöbelastningen från trafiksektorns krävs förutom bränslesnåla fordon som drivs på miljövänliga bränslen även en minskad fordonsanvändning. Genom att erbjuda längre leveranstid för varor som egentligen kan komma fram tidigare ges en chans för leverantören att samordna och därmed effektivisera sina transporter. Detta leder till att fordonsanvändningen kan minska och därmed även till att den klimatpåverkan som denna ger upphov till minskar. En utredning gällande samordning av Halmstad kommuns transporter visade att utsläppen av koldioxid, svaveloxider, kväveoxider, kolväten och kolmonoxid från transporter med hjälp av samordning kan minska med lite över 50 % (Svensson, Stensiö, 2007).

Utsläpp och miljöpåverkan från olika transportsätt har redogjort under Vi kör miljöbilar samt Vi använder video- och telefonkonferenser.

3.2 Enkätstudie

Femtio deltagare av sammanlagt 58 som deltog i Klimatinitiativet besvarade enkäten. Vilka arbetsgivare som deltog finns att se i bilaga B.

Nedan redogörs först vilka utmaningar som flest deltagare har valt att arbeta med. Sedan redogörs vilka drivkrafterna bakom arbetet varit. Slutligen redogörs hur deltagarna konkret har arbetat med utmaningarna.

3.2.1 Vilka utmaningar har flest deltagare valt att arbeta med?

Först redovisas vilka utmaningar som flest deltagare har valt. Sedan redovisas hur stor andel av deltagarna som genomfört de antagna utmaningarna, och hur många som arbetade med utmaningarna innan de gick med i Klimatinitiativet. Sist redovisas hur många av deltagarna som tänker fortsätta arbeta med utmaningarna i framtiden.

Vilka utmaningar har flest deltagare valt?

Nedan listas de utmaningar som flest deltagare har valt. Inom parantes anges totalt antal deltagare som valde utmaningen – antal deltagare av dem som besvarat enkäten som valt utmaningen:

1. 1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan (36 - 29)
2. 3. Vi effektiviserar vår energianvändning (36 - 27)
3. 6. Vi kör miljöbilar (31 - 27)
4. 7. Vi minskar vår pappersförbrukning (23 - 18)
5. 8. Vi bjuder in till video- och telefonkonferenser (23 - 20)
6. 5. Vi väljer Bra Miljöval eller leveranser (21 - 17)
7. 4. Vi äter vegetariskt en dag i veckan (20 - 17)
8. 10. Vår egen utmaning (20 - 17)
9. 2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid (14 - 12)

10. 9. Vi erbjuder minst tre dagars leveranstid för varor (3 - 2)

Vilka utmaningar har deltagarna arbetat med?

En stor andel av deltagarna arbetade redan med de utmaningar de valde innan de gick med i Klimatinitiativet. Majoriteten av deltagarna har genomfört de antagna utmaningarna. Deltagarna tycker att utmaningarna har varit mer lätta än svåra att arbeta med (se tabell 1).

Tabell.1 Hur många som har genomfört sina utmaningar jämfört med hur många som arbetade med utmaningarna innan de gick med i Klimatinitiativet, och hur lätt eller svår utmaningen varit att arbeta med.

Utmaning	Genomförd av deltagare som valde den (%)	Arbetade med utmaningen innan Klimatinitiativet (%)	Medelvärde av deltagarnas uppskattning av hur lätt/svår utmaningen har varit att arbeta med (5 – väldigt lätt, 1 – väldigt svår)
1. Vi tar fram en åtgärdsplan	80	55	3,2
2. Vi minskar våra utsläpp av CO2	100	100	3
3. Vi effektiviserar vår energianvändning	100	89	3,3
4. Vi äter vegetariskt en dag i veckan	70	Osäkert	3,6
5. Vi väljer Bra Miljöval eller leveranser	100	53	4,3
6. Vi kör miljöbilar	100	85	3,7
7. Vi minskar vår pappersanvändning	83	67	3,2
8. Vi bjuder in till video- och telefonkonferenser	100	95	3,5
9. Vi erbjuder tre dagars leveranstid för varor som kan komma fram nästa dag	-	-	-
10. Vår egen utmaning	100	82	3,3

I genomsnitt arbetade deltagarna med 77 % av utmaningarna de antog innan de gick med i Klimatinitiativet (medräknade utmaningar: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10) och i genomsnitt genomfördes 93 % av de antagna utmaningarna. I genomsnitt genomförde deltagarna som inte arbetade med en eller flera av utmaningarna de antog innan de gick med i Klimatinitiativet 73 % av dessa utmaningar. De utmaningar som är genomförda till 100 % var det ofta fler som arbetade med innan de gick med innan de gick med i Klimatinitiativet, bortsett från Vi väljer

Bra Miljöval elleveranser. De framgick inte av frågorna till Vi äter vegetariskt en dag i veckan hur många av deltagarna som åt vegetariskt innan de gick med i Klimatinitiativet. Gällande Vi erbjuder tre dagars leveranstid för varor som kan komma fram nästa dag verkar det som att deltagarna inte haft något krav på att varorna ska komma fram nästkommande dag, men inte heller påpekat att effektiva leveranser ska prioriteras före snabba leveranser, varför jag tycker att det verkar som att ingen av de två deltagarna som besvarat enkäten och valt denna utmaning arbetat med utmaningen varken innan eller efter deltagarna gick med i Klimatinitiativet. Då så få deltagare valt denna utmaning och svaren var svårtolkade utelämnades den från dessa beräkningar.

De flesta deltagare verkar tycka att utmaningarna varit mer lätta än svåra att arbeta med, medelvärdet av samtliga svar blir 3.5, där 1 innebär att deltagarna tyckte att utmaningen har varit väldigt svår att arbeta med och 5 innebär att deltagarna tyckte att utmaningen var väldigt lätt att arbeta med. Det går inte att se något direkt samband mellan hur lätt eller svår deltagarna har uppskattat att det har varit att arbeta med de olika utmaningarna och hur genomförd utmaningarna är, detta kan tyda på att det inte måste vara lätt att arbeta med miljöfrågor om drivkrafterna är tillräckligt stora, och att det inte räcker med att det bara är lätt att arbeta med en viss fråga för att arbetet ska genomföras. Troligen varierar det mycket mellan deltagarna hur lätt eller svårt det är att arbeta med de olika utmaningarna, t.ex. kan de ekonomiska förutsättningarna skapa problem för vissa, och kanske kan det vara svårt för stora arbetsgivare att kommunicera miljöarbetet till samtliga medarbetare.

Vilka utmaningar tänker deltagarna fortsätta arbeta med?

Deltagarna har fått besvara en fråga om de tänker fortsätta arbeta med de olika utmaningarna även i framtiden. De allra flest deltagare uppger att de tänker göra detta. Det verkar inte finnas något samband mellan hur genomförd utmaningen är och hur många som tänker fortsätta arbeta med utmaningen i framtiden, inte heller mellan hur genomförd utmaningen är och hur många som arbetade med utmaningen innan de gick med i Klimatinitiativet eller hur många som tänker fortsätta arbeta med utmaningen (se tabell 2).

Tabell 2. Hur många deltagare som tänker fortsätta arbeta med utmaningen i framtiden jämfört med hur genomförd utmaningen är och hur många som arbetade med utmaningen innan Klimatinitiativet.

Utmaning	Deltagare som tänker fortsätta arbeta med utmaningen i framtiden (%)	Genomförd av deltagare som valde den (%)	Arbetade med utmaningen innan Klimatinitiativet (%)
1. Vi tar fram en åtgärdsplan	96	80	55
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid	92	100	100
3. Vi effektiviserar vår energianvändning	96	100	89
4. Vi äter vegetariskt en dag i veckan	100	70	-
5. Vi byter till Bra Miljöval elleveranser	88	100	53

6. Vi kör miljöbilar	96	100	85
7. Vi minskar vår pappersanvändning	94	83	67
8. Vi bjuder in till video- och telefonkonferenser	95	100	95
9. Vi erbjuder tre dagars leveranstid för varor som kan komma fram nästa dag	-	-	-
10. Vår egen utmaning	100	100	82

Vi erbjuder tre dagars leveranstid för varor som kan komma fram nästa dag utelämnas även från dessa beräkningar. I genomsnitt anger cirka 95 % av deltagarna att de tänkte fortsätta arbeta med utmaningarna i framtiden. För vissa utmaningar uppger en större andel av deltagarna att de tänker fortsätta arbeta med utmaningen i framtiden, än den andel av deltagarna som genomfört utmaningen. Bara två av deltagarna som inte genomförde en av sina utmaningar uppger att de inte tänker arbeta med utmaningen i framtiden. Resterande deltagare som inte genomförde en eller flera av sina utmaningar uppger att de tänker arbeta med utmaningarna i framtiden. Detta talar för att vissa av deltagarna som inte genomfört sina utmaningar kanske kommer att göra det.

För samtliga utmaningar utom Vi minskar våra utsläpp av koldioxid uppger en större andel (eller för en utmaning en lika stor andel) av deltagarna att de tänker fortsätta arbeta med utmaningen i framtiden, jämfört med hur många som arbetade med utmaningarna innan de gick med i Klimatinitiativet. Detta talar för att Klimatinitiativet har lett till ett utökat miljörelaterat arbete.

3.2.2 Drivkrafter för att arbeta med utmaningarna och delta i Klimatinitiativet

Först redogörs varför deltagarna gick med i Klimatinitiativet. Sedan redogörs vilka faktorer som spelade in vid val av utmaning, och vilka drivkrafter deltagarna angav för att fortsätta arbeta med utmaningarna i framtiden. Slutligen undersöks skillnader mellan drivkrafter för deltagare som inte genomfört respektive genomfört sina utmaningar.

Drivkrafter för att gå med i Klimatinitiativet

Deltagarna har fått besvara frågan om vilka de huvudsakliga anledningarna var till att de gick med i Klimatinitiativet. Denna fråga har varit öppen, svaren såg i huvudsak ut som följande:

- **Vill minska vår klimatpåverkan/Ett sätt att aktivt börja arbeta med miljöfrågor (14)** (t.ex. "Vi vill hjälpa till att värna om miljön")
- **Vill visa engagemang/synliggöra vårt miljöarbete utåt (9)** (t.ex. "Viktigt att visa att vi är med och tar ansvar")
- **Viktig symbolfråga/Vill stödja ett bra initiativ (7)** (t.ex. "Viktig symbolfråga, bra initiativ")

- **Vill arbeta med miljöfrågor tillsammans med andra aktörer (5)** (t.ex. "Man klarar mer tillsammans än på egen hand. Samarbete och nätverk i dessa frågor är otroligt viktiga")
- **Vill leva som vi lär (2)** (t.ex. "Som energikontor är det viktigt för oss att föregå med gott exempel och leva upp till våra värderingar")
- **Initiativet har inte gjort någon skillnad på vårt sätt att arbeta (2)**
- **Övrigt (4)** ("Politiska beslut", "Ligger i linje med affärsidén", "Ett naturligt sätt att tydliggöra ett arbete som vi vill och vet att vi måste genomföra" och "En intressant utmaning som ligger i linje med hur vi jobbar")

Många av deltagarna gick med i Klimatinitiativet för att de vill minska sin klimatpåverkan. Andra vanliga anledningar var för att deltagarna vill synliggöra sitt miljöarbete, och att de tycker att Klimatinitiativet berör en viktig fråga eller en viktig fråga.

Vilka faktorer spelar in vid val av utmaning?

Deltagarna har fått besvara frågan "Vilka faktorer bidrog till att ni valde denna utmaning?" om samtliga utmaningar. I tabell 3 presenteras svaren på denna fråga, sammanslaget från samtliga utmaningar:

Tabell 3. Faktorer som påverkar val av utmaning

Faktorer som påverkar valet av utmaning	Valt antal gånger	Procent av totalt antal faktorer
Vi hade redan påbörjat arbete med utmaningen	108	18
Utmaningen hjälper oss att spara pengar	70	13
Våra kunder/samarbetspartners efterfrågar att vi arbetar med detta	37	6
Vi tror att denna utmaning minskar vår klimatpåverkan mer än vissa av de andra utmaningarna	87	14
Ekonomiskt genomförbart	72	12
Enkelt att genomföra	74	12
De anställda tycker att det är viktigt att arbeta med utmaningen	85	14
Att arbeta med utmaningen ger oss positiva synergieffekter	77	13

Dessa alternativ har varit ikryssbara, men deltagarna har även haft möjlighet att skriva egna drivkrafter till varför de vill arbeta med de olika utmaningarna. Dessa svar har deltagarna

själva angivit, exempel på vad deltagare har skrivit anges inom situationstecken och antal deltagare som angett drivkraften anges inom parentes:

- Utmaningen ingår som en del i ett annat projekt på företaget/liknande (t.ex. "Att minska klimatpåverkan ingår som en del i ett koncernövergripande hållbarhetsprojekt som drivs på företaget" och "Åtgärdsplanen ingår som en del i den miljöcertifieringsprocess som påbörjats under 2010") (5)
- Har arbetat med detta hos/åt våra kunder (t.ex. "Vi jobbar mycket med att minska klimatpåverkan hos våra kunder genom energismartare val") (2)
- Utmaningen hjälper deltagare att strukturera sitt miljöarbete (t.ex. "Ordning och systematik i miljöarbetet") (2)
- Vi vill minska vår klimatpåverkan (2)
- "Vi har aldrig erbjudit leverans på en dag"
- "Det finns hos oss en stark politiskt vilja att arbeta med klimatfrågan"
- "Vi har påverkat vår hyresvärd att gå över till Teleg Energi som enbart har förnyelsebar energi"
- "Vi behöver som energikontor föregå med gott exempel och ha en policy och en åtgärdsplan"
- "Möjlighet att ha fler och bättre möten"
- "Vi behöver en åtgärdsplan för genomförandet av resten av utmaningarna"

Frågan hade valbara alternativ, varför resultatet får ses som det viktigaste av de angivna drivkrafterna. De vanligaste anledningarna till att deltagarna valt en viss utmaning är för att arbete redan påbörjats med utmaningen, de anställda tycker att arbete med utmaningen är viktigt och att deltagaren tror att den utmaning de har valt minskar deras klimatpåverkan mer än vissa av de andra utmaningarna. Det som är minst viktigt är att kunder/samarbetspartners efterfrågar denna sorts arbete. Få deltagare utnyttjade möjligheten att skriva egna anledningar till varför de valt en viss utmaning.

Drivkrafter för att fortsätta arbeta med utmaningarna i framtiden

Deltagarna har även fått besvara en fråga om varför de tänker fortsätta arbeta med utmaningarna i framtiden. Även denna fråga fick deltagarna besvara för samtliga utmaningar. Frågan var öppen, deltagarna kunde alltså skriva fritt vad de ville, och svaren är sammanställda av mig. Resultatet blev:

Miljöengagemang/Miljöaspekter (87):

- Vill minska sin klimatpåverkan/Det är bra för miljön att arbeta med detta (t.ex. *Oerhört effektivt sätt att få ner våra utsläpp från vår energianvändning*) (52)
- Känns självklart att arbeta med (t.ex. "En självklarhet för oss!") (10)
- Vill föregå med gott exempel/Vill leva som vi lär (t.ex. "Som kommun har vi stora möjligheter att vara en föregångare och det är vår skyldighet att ta det ansvaret") (9)
- Arbetet är påbörjat/Arbetet kan fortfarande utvecklas (t.ex. "Vi håller på och utvecklar detta. Det finns fortfarande stor förbättringspotential") (8)
- Viktig fråga (t.ex. "Det är mycket viktigt") (8)
- Övrigt (t.ex. *Goda beteenden på arbetsplatsen kan påverka livet utanför* och "Enkel åtgärd") (4)

Fördelar för deltagaren (43):

- Spar pengar/Ekonomiskt (19)
- Ger olika synergieffekter (t.ex. "Bra för hälsan" och "Fördelar för de anställda som slipper resa") (14)
- Sparar tid (6)
- Affärsmöjligheter (t.ex. "Det är ett gott argument för framtida affärsrelationer att enkelt kunna visa på de fördelar/vinster som finns i ett klimatsmartare val") (4)
- Viktigt att visa att vi är med och tar ansvar/Viktigt för vår profil/Viktig fråga för våra kunder (3)

Arbetar med detta på grund av annat projekt eller lagstiftning (21):

- Arbetet ingår som del i annat projekt/Miljöpolicy/Mål (t.ex. "Ingår som del i ett koncernövergripande hållbarhetsprojekt") (18)
- Arbetar med detta på grund av politiska beslut (2)
- Måste arbeta med detta på grund av lagstiftning (1)

Övrigt (9):

- Osäkert (6)
- Arbetet med utmaningen sker av sig själv (t.ex. "att äta vegetariskt är inget vi pratar om utan det sker helt av sig själv") (3)

Deltagarna som inte tänker eller inte vet om de tänker fortsätta arbeta med en av utmaningarna i framtiden uppger följande anledningar till detta:

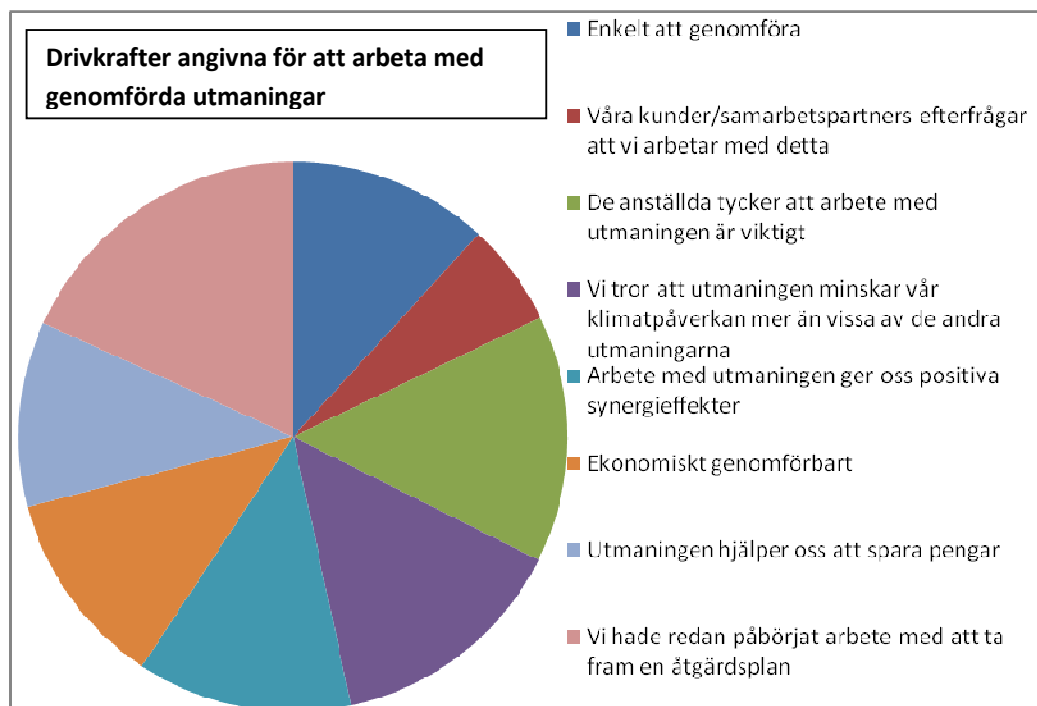
- "Beror på om det blir en kraftig kostnad"
- "Vi börjar bli tveksamma om det ger den effekt vi vill uppnå"
- "Har nått väldigt långt redan nu"
- "Förhoppningsvis! Krävs tid och engagemang"

Vissa av deltagarna har angett flera anledningar och dessa har då delats upp under de olika kategorier de passar in under. Majoriteten av deltagarna tänker fortsätta arbeta med utmaningarna i framtiden, och de flesta uppger att de tänker göra detta för att de vill minska sin klimatpåverkan eller liknande. Några anger också att arbetet hjälper dem att spara pengar, och att arbetet ingår som en del i något annat projekt som ska genomföras på företaget.

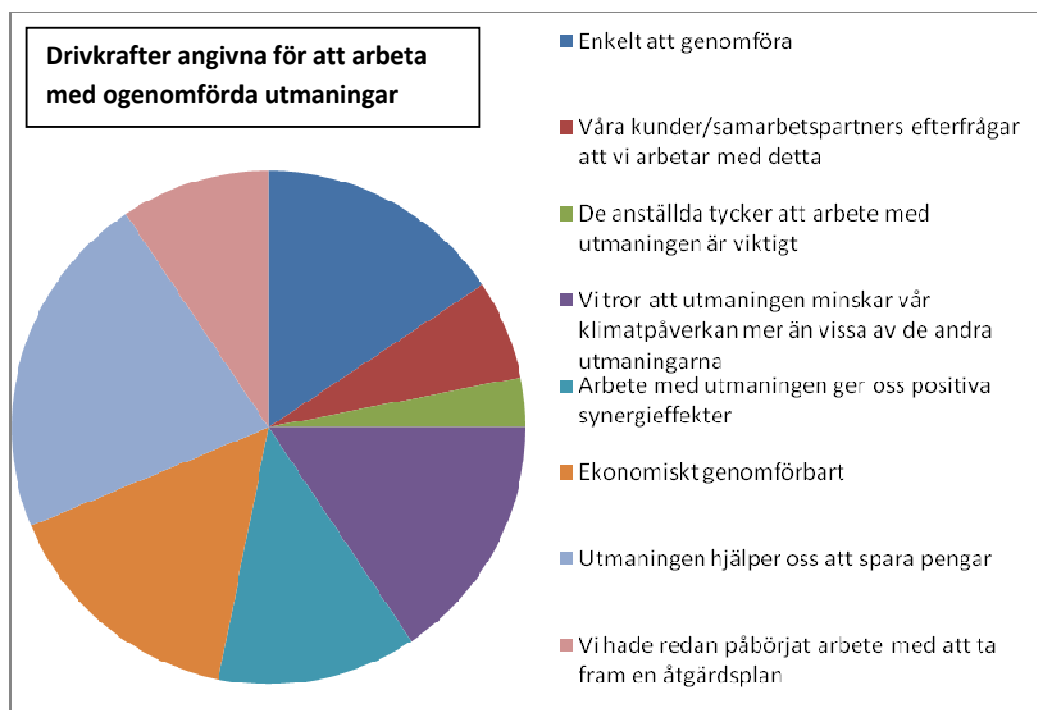
Deltagare som ej genomfört sina utmaningar

Deltagarna som inte har genomfört sina utmaningar har angett något annorlunda drivkrafter för att börja arbeta med utmaningarna än de som genomfört sina utmaningar (jämför figur 1 och figur 2).

Figur 1. Drivkrafter angivna för att arbeta med genomförda utmaningar

Figur 2. Drivkrafter angivna för att arbeta med ogenomförda utmaningar

De som inte slutförde sina utmaningar valde i större utsträckning att arbeta med utmaningar som hjälpte dem att spara pengar. Färre av deltagarna som inte slutfört sina utmaningar anger

att de redan har påbörjat arbete med utmaningen, och färre valde alternativet att de anställda tyckte att arbetet med utmaningen är viktigt. Bara en av deltagarna som inte genomförde en av sina utmaningar uppgav att de anställda tyckte att arbetet med utmaningen är viktigt hade spelat in vid valet av utmaningen. Det är få som inte har slutfört sina utmaningar så det är svårt att dra säkra slutsatser.

Deltagarna som inte genomförde sina utmaningar uppgav även färre antal drivkrafter per utmaning i genomsnitt jämfört med deltagarna som genomförde sina utmaningar, 2,5 respektive 4,3 av alternativen valdes i snitt per deltagare som inte genomförde respektive genomförde sina utmaningar.

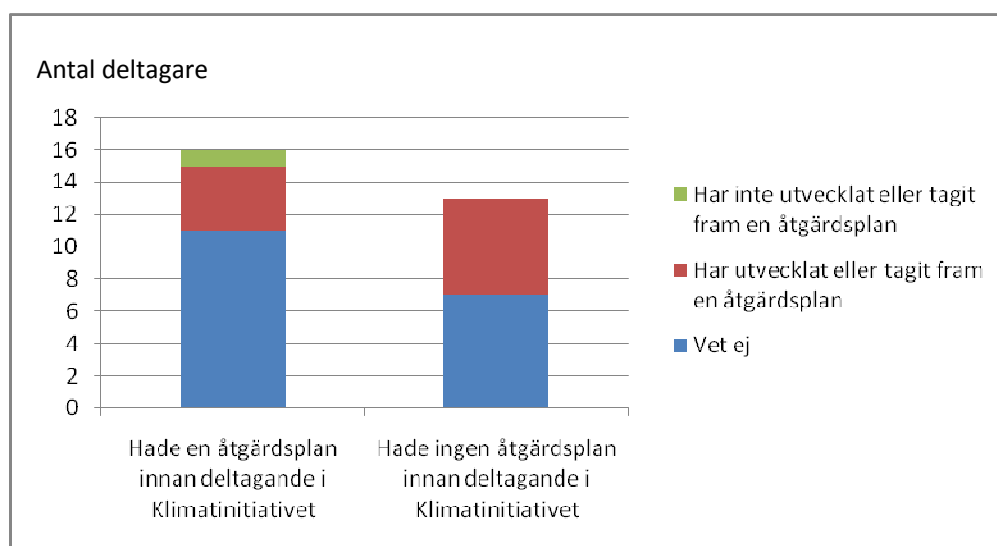
3.2.3 Deltagarnas arbete med utmaningarna

Nedan redogörs hur deltagarna har arbetat med sina respektive utmaningar, och hur deltagarna utvecklat sitt miljöarbete.

1. Vi tar fram en åtgärdsplan

Tjugonio deltagare har besvarat frågor om denna utmaning, totalt 21 av dessa har utvecklat arbetet med en redan befintlig åtgärdsplan eller tagit fram en åtgärdsplan. Förhållandet mellan vilka som har utvecklat åtgärdsplanen av dem som inte hade respektive inte hade en åtgärdsplan innan de gick med i Klimatinitiativet illustreras i figur 3.

Figur 3. Jämförelse mellan vilka av deltagarna som utvecklat sitt arbete med sin åtgärdsplan sedan de gick med i Klimatinitiativet.

En något större andel av dem som hade en åtgärdsplan innan de gick med i Klimatinitiativet utvecklade arbetet med sin åtgärdsplan, jämfört med hur många av dem som inte hade en åtgärdsplan innan de gick med i Klimatinitiativet som har tog fram en åtgärdsplan.

Tjugoen av 25 deltagare uppgav att de fått en bättre överblick över sin miljöpåverkan sedan de tog fram en åtgärdsplan, 2 uppgav att detta inte skett och 2 vet inte. Utmaningen får därmed anses ha haft önskad effekt. Fjorton av 26 uppgav att åtgärdsplanen har lett till att deras miljörelaterade arbete ökar, 7 uppgav att detta inte har skett och 5 vet inte. Några av dem som inte angav att åtgärdsplanen har lett till att deras miljörelaterade arbete ökat skrev att

de inte är klara med åtgärdsplanen eller liknande, t.ex. "Är inte där än.". Åtgärdsplanen bidrog till att det miljörelaterade arbetet ökade hos vissa deltagare genom att:

- Medvetenheten ökat (3)
- Miljörelaterade arbetsprocesser har kommit ingång (2)
- Tydligare ansvarsfördelning inom miljöområdet (1)
- Positiv påverkan på befintliga/nya medarbetare och ökat förtroende från externa partners (1)
- Deltagandet i ett program sätter press att leverera det man åtagit sig (1)
- Osäkert (2)

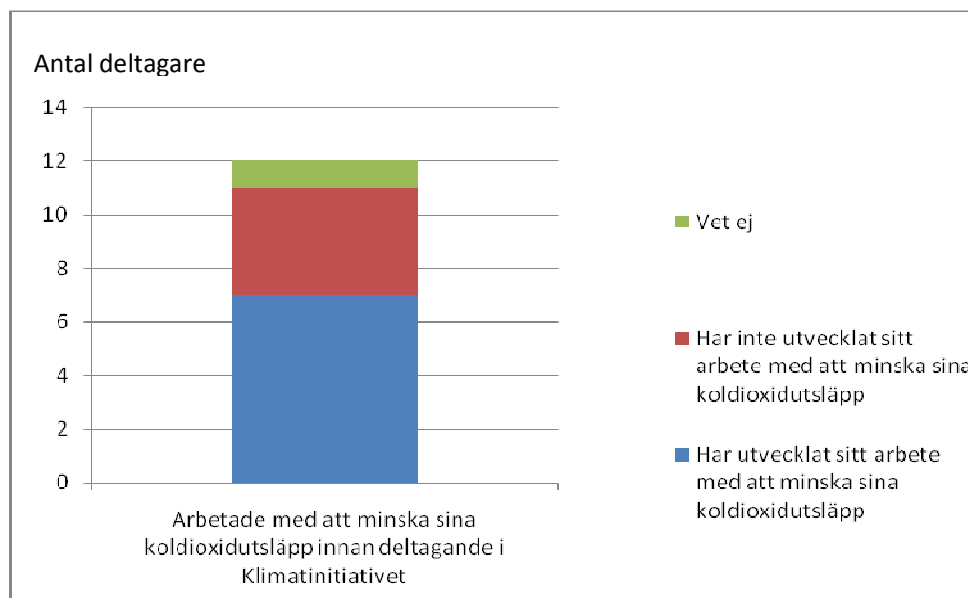
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid

Tolv av deltagarna som besvarade enkäten hade valt denna utmaning. Samtliga av dessa angav att de arbetade med att minska sina koldioxidutsläpp innan de gick med i Klimatinitiativet genom att:

- Optimera transporter/Byta transportslag till mer miljövänliga transporter (4)
- Byta el-källa/Ersätta olja med förnyelsebar energi (3)
- Sätta upp mål för att minska körning/Körjournaler (1)
- Delta i andra projekt/Miljöledningssystem (2)
- Byta arbetsmaskiner (1)
- Energieffektivisera (1)
- Hjälpa kunder att minska sin klimatpåverkan (1)
- Slänga så lite mat som möjligt (1)
- Genom olika insatser inom energi och transportområdet (1)

Sju av 12 anger att de har utvecklat sitt arbete med att minska sina koldioxidutsläpp sedan de gick med i Klimatinitiativet, 4 anger att detta inte har skett och en av deltagarna vet inte. Detta illustreras i figur 4.

Figur 4. Antal deltagare som utvecklat sitt arbete med att minska sina koldioxidutsläpp sedan de gick med i Klimatinitiativet.

På följande sätt har deltagarna utvecklat sitt arbete:

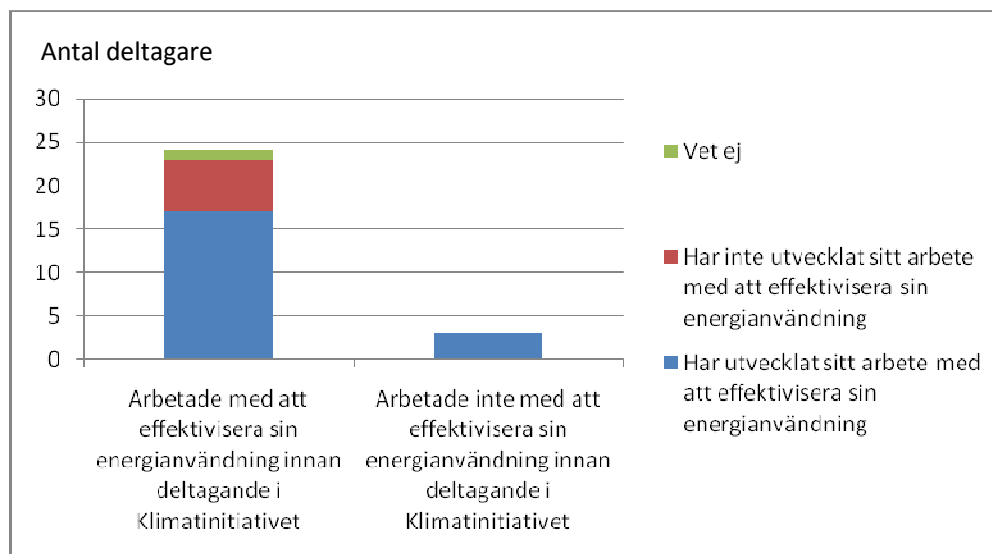
- Genom att frågan lyfts upp på agendan (2)
- Bättre uppföljning av mål (1)
- Frekventare användning av telefonkonferenser (1)
- Byte till miljömärkt el (1)
- Satsningar på klimatsmarta transporter (1)
- Med hjälp av andra projekt på företaget/organisationen (2)
- Ökad återanvändning/återvinning (1)

Utmaningen har lett till att 5 av 12 deltagare fått en bättre överblick över sina koldioxidutsläpp, 5 har inte fått det och 2 av deltagarna vet inte om detta har skett.

3. Vi effektiviserar vår energianvändning

Tjugosju av deltagarna som besvarade enkäten hade valt denna utmaning. Tjugo av dessa uppgav att de utvecklat sitt arbete med att effektivisera sin energianvändning sedan de gick med i Klimatinitiativet, 6 anger att de inte har gjort detta och en av deltagarna vet inte. Förhållandet mellan vilka av deltagarna som utvecklat sitt arbete för att effektivisera sin energianvändning illustreras i figur 5.

Figur 5. Jämförelse mellan vilka av deltagarna som utvecklat sitt arbete med sin energianvändning sedan de gick med i Klimatinitiativet.

Utvecklingen av arbetet har skett på följande sätt:

- Minskat användandet av onödig belysning, t.ex. genom att installera rörelsedetektorer/Stänger av utrustning som inte används/Styrning av energisparfunktionerna på datorerna/liknande (6)
- Genomfört energideklarationer/Tagit fram en handlingsplan/Tagit fram en strategi för energieffektivisering/liknande (5)

- Bytt till lågenergilampor/Införskaffat energibesparande grenkontakter till samtliga medarbetare/Vid anskaffandet av nya verktyg maskiner väljs energisnåla (3)
- Uppmuntrat medarbetare att vara mer energimedvetna, t.ex. använda telefonkonferenser/Utbildat personal (3)
- Startat energibesparingsprojekt, bland annat ett projekt som riktar sig till de anställda och syftar till att förändra deras energivanor (2)
- Bildat en energigrupp (2)
- Infört striktare riktlinjer för resande (1)
- Ingår som en del i ett annat projekt (1)
- Flyttat till mindre, mer energieffektiva lokaler (1)
- Påbörjat projektering av alternativ energikälla (1)
- Tagit bort energikrävande utrustning ur produktionen (1)
- Styrning med hjälp av rutiner (1)
- Energikartläggningar (1)
- Startat energibesparingsprojekt (1)
- Investerat i klimatsmarta energilösningar (1)
- Minskat resande (1)

Tjugofyra av 27 deltagare som valde denna utmaning arbetade med att effektivisera sin energianvändning innan de gick med i Klimatinitiativet på följande sätt:

- Avstängning av kontorsmaskiner, sänkt värme, byte av belysning, förinställt skrivare på dubbelsidigt m.m. (4)
- Samarbetat med fastighetsägare för tekniska förbättringar/Olika insatser avseende fastigheter/Kontinuerligt i samband med ombyggnad/Energieffektivisering av fastigheter och lokaler (4)
- Byte av utrustning/Tekniska förbättringar/likande (4)
- Förändra energibeteende/Försökt ändra attityder genom information/kampanjer/Utbildat personal (3)
- Övergått från olja till biobränsle/bergvärme/Byte av el-källa (3)
- Styrning med hjälp av rutiner (1)
- Energikartläggningar (1)
- Startat energibesparingsprojekt (1)
- Investerat i klimatsmarta energilösningar (1)
- Minskat resande (1)
- Ingått i miljöpanel (1)

Tio av 27 deltagaren uppger att de har fått en bättre överblick över sin klimatpåverkan sedan de gick med i Klimatinitiativet, 14 av 19 uppger att detta inte skett och 3 av 19 vet inte.

4. Vi äter vegetariskt en dag i veckan

Sjutton deltagare har besvarat frågor om denna utmaning. Fem av dessa anger att de har utvecklat nya metoder för att verka för att medarbetare äter vegetariskt sedan de gick med i Klimatinitiativet, resten av deltagarna har inte gjort det. Det har varit genom att:

- Informera om varför det är bra att äta vegetariskt/Satt upp skylt i köket om vegetarisk dag med text om varför det är bra att äta vegetariskt/Haft en extern föreläsare från SMMI som pratade om livsmedel och miljö (3)
- Äta en gemensam vegetarisk lunch i veckan (1)
- Pratade om det (1)
- Servera vegetarisk mat på möten/konferenser (1)
- Servera vegetarisk mat som huvudrätt och kött/fisk som tillbehör varje dag (1)
- Bistå med recept (1)
- Vegetarisk mat är billigare att köpa i restaurangen

Två av deltagarna påpekar att de inte måste uppmuntra medarbetare att äta vegetariskt, att det sker av sig själv varför vissa av frågorna till denna utmaning var dåligt formulerade. Utmaningen verkar ha lett till att fler av deltagarna äter vegetariskt. På en skala 1 – 5 där 1 är väldigt få och 5 är väldigt många blir medelvärdet av samtliga deltagares svar på frågan om utmaningen har lett till att fler medarbetare äter vegetariskt cirka 3,4.

5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser

Nio av 17 deltagare som besvarade frågor om denna utmaning hade 100 % Bra Miljöval elleveranser innan de gick med i Klimatinitiativet, 7 av deltagarna hade inte det och 1 vet inte. Alla utom två av deltagarna som hade Bra Miljöval elleveranser hade 100 % Bra Miljöval elleveranser. De övriga två var osäkra. De som inte hade Bra Miljöval elleveranser innan de gick med i Klimatinitiativet hade antingen 0 %, eller är osäkra på vilka elleveranser de hade. Tolv av 17 deltagare som valde denna utmaning har idag 100 % Bra Miljöval elleveranser. Två av de 4 övriga som besvarat frågan anger att största delen av elleveranserna är Bra Miljöval, en av deltagarna ska byta sina elleveranser vid nästa kontraktskrivning, och den fjärde, som uppgav att elleveranserna kom från Bra Miljöval innan deltagandet i Klimatinitiativet, skriver att det är samma som innan (innan var det osäkert hur stor del som kom från Bra Miljöval).

6. Vi kör miljöbilar

Tjugotre av de 27 deltagarna som besvarade frågor om denna utmaning körde miljöbilar innan de gick med i Klimatinitiativet, 4 gjorde det inte. Femton deltagare anger att de har köpt miljöbilar sedan de gick med i Klimatinitiativet, av dessa 15 hade 3 av deltagarna inga miljöbilar innan Klimatinitiativet. Deltagarna som köpt bilar har köpt biogas-, etanol- och elbilar, två anger att de har köpt miljöbilar. De deltagare som inte har egna bilar i verksamheten har hyrt miljöbilar. Vissa deltagare använder inte bilar alls i verksamheten, och många hade redan miljöbilar och uppger att det är ett kontinuerligt arbete att byta till miljöbilar. Tre av deltagarna har gått med i, varit med i sedan innan eller infört en miljöbils pool. Vissa deltagare har även:

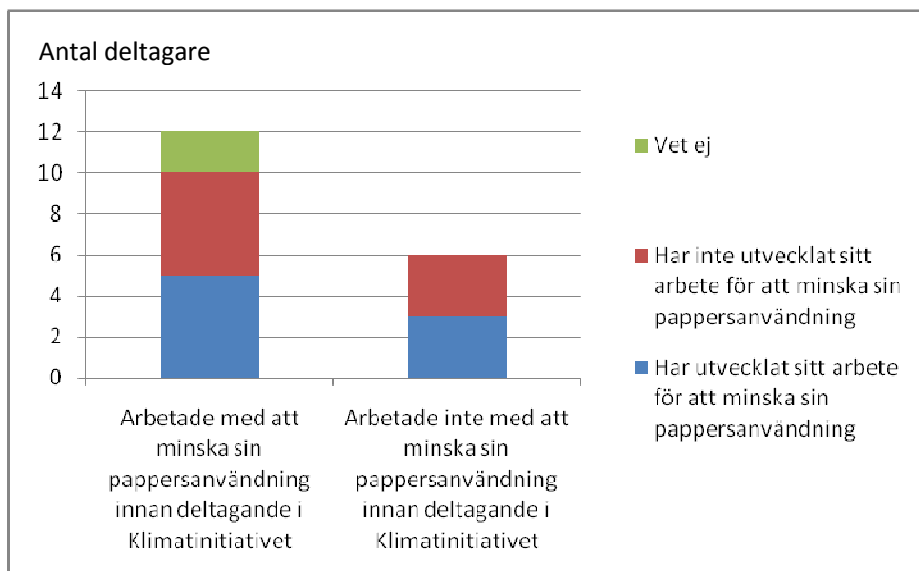
- Köpt eldrivna cyklar som kan användas av samtliga på kontoret/köpt eller planerar att köpa tjänstecyklar/hyrt en el-cykel/liknande (6)
- Verkat för att få tillgång till Göteborgs stads lånecykelsystem/Har tillgång till en cykelpool (3)
- Tagit fram en ny mötes- och resepolicy där särskilt stor vikt lagts på resfria möten och att flygresor under 50 mil ska undvikas om inte särskilda skäl finns/Infört striktare riktlinjer för resande (2)

- Försökt öka användningen av de tjänstecyklar som redan finns i organisationen - 1
- Köpt tjänstecyklar med flak och transportkärror för att frakta varor inom företagets byggnader (1)
- Infört miljöpristävlingar där den som reser till, från och i tjänster med minsta möjliga miljö- och klimatpåverkan belönas med ett pris (1)
- Arbetat för att uppmuntra personalen att använda de transportslag som påverkar klimatet minst (1)
- Arrangerat gratis cykelservicetillfällen
- Inrättat en elbilspool (1)
- Genomfört en resvaneundersökning (1)
- Samordnat transporter, använt mer kollektiva transporter (1)
- Ställt krav på taxileverantörer och biluthyrningsföretag (1)
- Arbetat med energieffektiviseringsstödet från Energimyndigheten (1)

7. Vi minskar vår pappersanvändning

Arton deltagare besvarade frågor om denna utmaning. Åtta uppgav att de har utvecklat nya metoder för att minska sin pappersanvändning sedan de gick med i Klimatinitiativet. Förhållandet mellan deltagare som inte arbetade med detta innan Klimatinitiativet jämfört med dem som arbetade med detta innan Klimatinitiativet illustreras i figur 6.

Figur 6. Jämförelse mellan vilka av deltagarna som utvecklat sitt arbete med att minska sin pappersanvändning sedan de gick med i Klimatinitiativet.

En något större andel av de som inte arbetade med utmaningen innan de gick med i Klimatinitiativet påbörjade arbete med att minska sin pappersanvändning, jämfört med de som redan arbetade med att minska sin pappersanvändning.

På följande sätt utvecklade deltagarna sitt arbete med att minska sin pappersanvändning:

- Utökat sitt arbete med digitala dokument, t.ex. använt bärbara datorer för att öka läsandet från skärm eller skaffat bättre teknik för scanning och lagring (4)
- Skrivit ut dubbelsidigt/Infört automatisk dubbelsidig utskrift/Skrivit ut fler sidor per pappersark (3)
- Börjat diskutera frågan och fundera över lösningar/Uppmärksammat frågan/Påminner om vikten att skriva ut dubbelsidigt (3)
- Minskat antalet tryckta utbildningskataloger/Vår prislista har gått ifrån att vara trycksak till att vara web-baserad med utskrift vid behov (2)
- Genomfört papperslösa sammanträden (1)
- Ändrat rutiner (1)
- Uppmanat medarbetare att minska pappersanvändningen (1)
- Utökade återvinningsmöjligheter för besökare i samband med möten/ konferenser (1)
- Skickar fakturor till kunder med e-post, skickar inga kopior på fakturor (1)
- Införskaffat skrivare med möjlighet till effektiva utskrivningsmöjligheter (1)

Sex av 18 deltagare arbetade inte med att minska sin pappersanvändning innan de gick med i Klimatinitiativet, 12 av deltagarna arbetade med att minska sin pappersanvändning innan de gick med i Klimatinitiativet genom att:

- Kopiera/skriva ut dubbelsidigt (4)
- Undvika onödiga utskrifter (3)
- Allt alltid tillgängligt i PC:n/Överföring av alla dokument till elektroniskt format/Lägger ut dokument elektroniskt (2)
- Öka användning av e-post och intranät vid kommunikation/Göra fler elektroniska utskick (2)
- Använda papperslös fakturahantering (1)
- Ha pappersfria möten (1)
- Återvinna och återanvända papper (1)

Tio av 18 deltagarna ansåg inte att Klimatinitiativet har lett till att de fått en förbättrad överblick över sin pappersanvändning, 1 vet inte, och 7 anger att de har fått en bättre överblick genom att:

- Bättre koll/Vi ser hur mycket vi förbrukar/Börjat tänka på hur mycket det faktiskt blir (4)
- Underlag för totalförbrukningen framtagen/Stateistik framtagen för hur mycket vi förbrukar/Vi ska jämföra vår förbrukning från år till år (3)

8. Vi använder video- och telefonkonferenser

Av de 20 deltagare som besvarat frågor om denna utmaning arbetade 19 med detta innan de gick med i Klimatinitiativet. Elva av 20 anger att de har utökat sin användning av video- och telefonkonferenser sedan de gick med i Klimatinitiativet, se figur 7.

Figur 7. Vilka deltagare som utökat sin användning av video- och telefonkonferenser sedan de gick med i Klimatinitiativet.

Deltagarna fick även en fråga om de som deltagarna erbjudit video- och telefonkonferenser till var positiva till detta. På en skala från 1 – 5 där ett är väldigt negativa och 5 är väldigt positiva blir medelvärdet av deltagarnas sammanslagna svar 4, de flesta som deltagarna erbjöd video- och telefonkonferenser var med andra ord överlag väldigt positiva till detta.

9. Vi erbjuder tre dagars leveranstid för varor som kan komma fram nästa dag

Denna utmaning verkar ingen av deltagarna aktivt ha arbetat med. Endast två deltagare av deltagarna som besvarade enkäten har valt den, och båda dessa uppgav att de inte har eller har haft något krav på att varorna ska komma fram nästan dag. En av deltagarna skriver att ”Vi har aldrig erbjudit leverans på en dag” och att ”man skulle kunna påpeka det för leverantören att det ska arbeta för mer effektiva transporter”. Av detta drar jag slutsatsen att detta inte har gjorts. Ingen av deltagarna har svarat Ja på frågan om de har beställt varor med längre leveranstid sedan de gick med i Klimatinitiativet. Detta tolkar jag som att ingen har genomfört utmaningen sedan deltagandet i Klimatinitiativet men att deltagarna arbetar på detta sätt i praktiken.

10. Vår egen utmaning

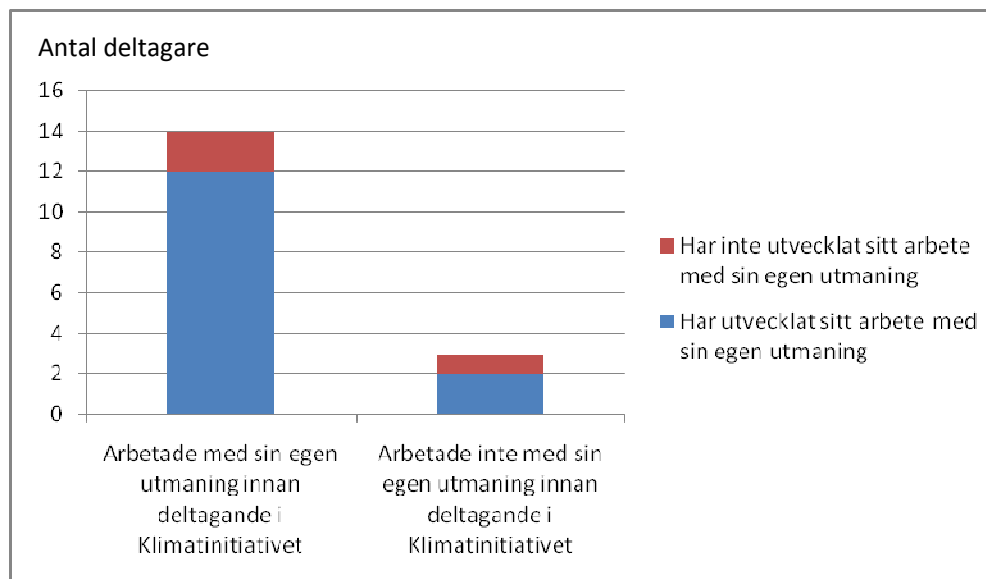
Följande utmaningar har deltagarna valt som Vår egen utmaning:

- Vi skapar klimatsmarta produkter (informerar kund om detta), väljer klimatsmarta inköp och utför klimatsmarta handlingar såsom sopsortering mm. (*Activema AB*)
- Vi satsar på energieffektivt byggande. (*Alingsås kommun*)
- Vi har påbörjat ett projekt att miljöcertifiera verksamheten. Ständig förbättring är ledorden! Klart 2012. (*Chalmers*)
- Anställda ska cykla, gå eller åka kollektivt till arbetet minst en dag i veckan. Trapporna ska användas istället för hiss de 6 våningarna. (*Coompanion*)
- I möjligaste mån cyklar eller åker vi kollektivt till jobbet. (*CSR Västsveriges kansli*)

- Vi ska utbilda så många skolelever som möjligt inom Smart Energi. Målet är att ha minst 500 elever i vårt program innan 2010 är slut. (*Dalénium - Science Center*)
- Vi deltar i Earth Hour samt Earth hour en timme per vecka. (*EFFORT Consulting AB*)
- Vi ska öka andelen gods på järnväg i förhållande till lastbil. (*Göteborgs hamn*)
- Vid hälften av alla möte, konferenser och utbildningar som vi anordnar bjuder vi på vegetarisk kost. (*Göteborgs Miljövetenskapliga Centrum*)
- Vi erbjuder ingen bilparkering för våra medarbetare, men vi har skyddad uppställning för cyklar och möjlighet till dusch. (*Göteborgs Stad, Miljöförvaltningen*)
- ”KlimatÅskarn”, årligt pris, för den enhet som reducerar sina CO2 utsläpp mest. (*Göteborgs Universitet*)
- Vi skapar klimatsmarta produkter (informerar kund om detta), väljer klimatsmarta inköp och utför klimatsmarta handlingar såsom sopsortering mm. (*Hållbar idé*)
- Alla medlemmar i Innerstaden Göteborg kommer att få erbjudande om grön el, vi har också på kontoret och alla julbelysning redan nu grön el. (*Innerstaden Göteborg*)
- Vi skall aktivt verka för att av den totala konsumtionen av kött så är minst 90 % svenskproducerat 2015, idag knappt 60 %, ett tapp med 30 % på 15 år och därmed en kraftigt ökad miljöbelastning globalt. (*LFR Västra Götaland*)
- Vår hemsida kompenserar för våra besökare genom att plantera träd baserat på deras energiåtgång.
- Alla tjänster vi utför hos kunder görs utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Samtliga profilkädder är rättvis/eo material (från Dem Collective) (*Malmeken AB*)
- Vi ska öka vårt kollektiva resande i arbetet och promenera till våra kunder när detta är möjligt. (*Struktur HB*)
- Göra en utredning/ta fram mål för att integrera Hållbar utveckling i utbildningen. (*Högskolan i Borås*)
- Vi har en egen klimatutmaning - genom att vi i vårt Forskningsarbete arbetar med att hitta metoder i hur Digitala tjänster kan hjälpa vardagsresenären att välja ett mer hållbart resande. Detta görs inom forskningsprogrammet "innovation för hållbart vardagsresande", vilket är finansierat bl.a. av Västra Götalandsregionen, Vinnova och Sjuhärads kommunalförbund. (*Viktoriainstitutet*)

Fjorton av 17 deltagare som besvarat frågor om denna utmaning arbetade med utmaningen eller arbetade delvis med utmaningen innan de gick med i Klimatinitiativet. Tolv av deltagarna har utvecklat sitt arbete med sin utmaning sedan de gick med i Klimatinitiativet, se figur 8.

Figur 8. Jämförelse mellan vilka av deltagarna som utvecklat sitt arbete med sin egen utmaning.

Sammanfattning av deltagarnas arbete med utmaningarna

I genomsnitt anger 66 % av deltagarna att de har utvecklat sitt arbete med utmaningarna (utmaning 1, 2, 3, 7, 8, 10 medräknade) sedan de gick med i Klimatinitiativet. Av deltagarna som arbetade med sina utmaningar innan de gick med i Klimatinitiativet har i genomsnitt cirka 67 % utvecklat sitt arbete, och 62 % av deltagarna som inte arbetade med utmaningarna innan Klimatinitiativet har startat upp ett arbete.

3.2.4 Allmänna frågor om Klimatinitiativet

Deltagarna har fått besvara frågan om deras klimatpåverkan minskat sedan de gick med i Klimatinitiativet. Frågan var öppen och svaren blev:

- Ja (33)
- Tror inte att vi minskat vår klimatpåverkan (3)
- Osäkert (11)

Även deltagarna som svarade nej har troligen minskat sin klimatpåverkan något då samtliga deltagare genomfört åtminstone någon av sina utmaningar. En av deltagarna som svarade Ja på pekade att detta inte beror på Klimatinitiativet, och tre påpekade att det är oklart om någon del av minskningen beror på Klimatinitiativet, och/eller att åtgärderna nog hade genomfört ändå. Det framgår inte tydligt av de flesta svaren hur vida minskningen beror på Klimatinitiativet. Några av deltagarna skriver att det är väldigt svårt att uppskatta hur vida de har minskat sin klimatpåverkan. Tre av deltagarna uppgav minskningen i siffror. En av deltagarna (Göteborgs hamn) uppger att den har minskat sina direkta och indirekta utsläpp av koldioxid med 2500 ton koldioxid genom att byta till miljömärkt el, och med 51 000 ton koldioxid genom sin egen utmaning att satsa på tågpendlar. Den andra deltagaren (Göteborgs Universitets Miljöenhet) uppger att den har minskat sina utsläpp av koldioxid med 6,4 % jämfört med 2008 men att det är oklart hur stor del av minskningen som beror på Klimatinitiativet. Den tredje deltagaren (Högskolan i Borås) uppger bland annat att pappersanvändningen minskat med 15 %, och att satsningarna på forskningsområden inom

bland annat återvinning och konsumentbeteende ökat. Förutom det som uppgetts gällande hur deltagarna har arbetat med utmaningarna för att minska sin klimatpåverkan sedan de gick med i Klimatinitiativet har deltagarna även uppgett att de minskat sin klimatpåverkan på följande sätt:

- Blommor till kontoret beställs in säsongsbetonat och svenskt
- Dekorationer på kontoret som uppmuntrar till miljöarbete
- Ekologisk och svensk frukt och frukost på kontoret
- Inköp av miljömärkt papper
- Inget användande av kemiska giftiga ämnen så som gödsel och bekämpningsmedel i trädgårdar
- Alla varor som beställs in är Krav-märkta eller ekologiska
- Miljöaktiviteter har införts på gemensamma utvecklingsdagar
- Medvetenheten har ökat hos fler än de anställda, t.ex. hos kunder/Deltagaren har påverkat någon annan att t.ex. fått hyresvärderna att övergå till förnyelsebar energi
- Miljömedvetenheten har ökat allmänt i organisationen
- Klimatinitiativet har fungerat som en tydliggörare av frågorna som utmaningarna berör

Deltagarna fick även besvara en fråga om utmaningarna lett till att de inkluderat miljöarbete på nya områden. Svaren blev:

- Ja (15)
- Nej (25)
- Vet ej (8)

Av de 33 deltagare som uppger att de har minskat sin klimatpåverkan sedan de gick med i Klimatinitiativet uppger 8 att deras deltagande har lett till att de har inkluderat sitt miljöarbete på fler områden, 16 anger att detta inte har skett och 5 vet inte. De är alltså vanligare att deltagarna inte har inkluderat sitt miljöarbete på fler områden än att de har gjort detta, vilket antyder att deras minskade klimatpåverkan beror på att de har utvecklat något arbete som de arbetade med innan de gick med i Klimatinitiativet, vilket kanske inte så konstigt då en stor andel av deltagarna arbetade med utmaningarna de valde innan de gick med i Klimatinitiativet.

Deltagarna fick besvara frågan om deras deltagande i Klimatinitiativet har lett till att de planerade att utveckla sitt miljörelaterade arbete i framtiden, svaren blev:

- Ja (21)
- Nej (13)
- Vet ej (13)

Många av deltagarna som svarade att det inte visste påpekade att de arbetar med miljöfrågor på grund av andra saker och inte visste vad som faktiskt beror på Klimatinitiativet, t.ex. *"Svårt att avgöra vad som beror på klimatinitiativet och vad som beror på det generellt ökande intresset och engagemanget på detta område."* Deltagarna som svarade nej skrev t.ex. *"eftersom vi har valt att vara tredjepartdiplomerade arbetar vi fortlöpande med att minska påverkan, även om initiativet inte fanns. Men det är bra att det finns."* Deltagarna som uppger att Klimatinitiativet har lett till att de har planer på att vidareutveckla sitt miljörelaterade arbete i framtiden uppger ofta att detta skett genom att de tänker fortsätta utveckla arbete med utmaningarna som de påbörjat, t.ex. *"Ytterligare satsning på video- och*

telefonkonferenser, men även att de har blivit motiverade att jobba ännu hårdare eller mer konkret. Vissa svarade även att de tack vare Klimatinitiativet har fått en utökad bild av den egna verksamhetens miljöpåverkan, och en deltagare svarade att Klimatinitiativet haft en viss del: ” *utvecklingen kommer att fortsätta, men det är inte enbart klimatinitiativet som är orsaken*”.

Deltagarnas svar på frågan om intresset hos de anställda varit stor för att delta i Klimatinitiativet blev:

- Ja (15)
- Måttligt/Blandat (11)
- Inte föranlett något större engagemang (4)
- Intresset har inte varit stort/liknande (10)

Frågan var öppen, deltagarna kunde alltså skriva vad de ville, svaren är sammanställda av mig. Relativt många av deltagarna svarade att intresset hos de anställda varit stor för att delta i Klimatinitiativet. Elva av deltagarna anger att intresset varit måttligt eller blandat, ett exempel på ett sådant svar är ”*Stort hos kvinnorna, mindre hos männen*”. Deltagarna som uppger att deltagandet inte föranlett något större engagemang utöver det vanliga skrev t.ex. ”*Det har varit självklart men inte föranlett något större intresse utöver det miljöengagemang som redan finns*”. Tio av deltagarna uppger att intresset inte varit stort, t.ex. ”*Tyvärr har vi inte varit så bra på att kommunicera detta*”. Elva av deltagarna som besvarade denna fråga har inte genomfört en eller flera av sina antagna utmaningar, och 5 av dessa uppger att intresset hos personalen inte varit så stort, jämfört med att 5 av de 29 deltagare som genomförde sina utmaningar. Detta talar för att det är viktigt för genomförandet att medarbetarna tycker att det är viktigt att arbeta med utmaningarna.

Deltagarna fick besvara en fråga om de hade fått en tydligare målsättning med sitt miljörelaterade arbete sedan de gick med i Klimatinitiativet, svaret blev:

- Ja (23)
- Nej (21)
- Vet ej (3)

Cirka hälften av deltagarna uppgav alltså att de fått en tydligare målsättning med sitt miljörelaterade arbete sedan de gick med i Klimatinitiativet.

Deltagarna har fått besvara frågan om de har märkt av några positiva effekter av att vara mer i Klimatinitiativet, svaren blev:

- Ja (24)
- Nej (13)
- Vet ej (9)

De positiva effekterna som angavs var:

- Ökat miljöintresse/Ökat fokus på miljöfrågor (t.ex. ”*Miljöarbetet har blivit mer tydligt*”) (8)
- Positivt att frågorna uppmärksammas/Att vi får möjlighet att visa att vi tycker att detta är viktiga frågor (t.ex. ”*Positivt att vi gemensamt visar engagemang och ansvarstagande i regionen*”) (5)
- Utmaningarna har lett till positiva effekter (t.ex. ”*Vi har sluppit en massa onödigt papper*”)(3)

- Klimatinitiativet har medverkat till att deltagaren fått ett bredare perspektiv på miljöarbete/Fokus på fler områden (t.ex. *"Bredare återvinningsperspektiv som man kan omsätta på fler områden"*) (3)
- Klimatinitiativet har medverkat till att deltagaren identifierat områden inom verksamheten som ger upphov till klimatpåverkande gaser (1)
- Klimatinitiativet har varit ett stöd i arbetet (1)
- Annonseringen (1)

De sista frågorna i enkäten handlade om hur Klimatinitiativet kunde ha bidragit till att ta deltagarnas miljörelaterade arbete ytterligare ett steg framåt, och hur deltagarna vill att fortsättningen med Klimatinitiativet ska se ut. Svaren blev ganska lika.

Dessa är de vanligaste sätten på vilka deltagarna uppger att Klimatinitiativet kunde ha bidragit till att ta deras miljörelaterade arbete ytterligare ett steg framåt:

- Bistå med kunskap (t.ex. *"Genom att ge enkla tips och råd kontinuerligt. Det svåraste som företagare är att hinna med allt, så ju mer serverat desto bättre"*) (3)
- Lyfta fram goda exempel (t.ex. *" Genom att exponera goda exempel från andra företag och organisationer"*) (3)
- Sammanföra aktörer som medverkar i Klimatinitiativet för erfarenhetsutbyte/Skapa ett forum för erfarenhetsutbyte (2)
- Genom att uppmärksamma de företag som vill vara med och ta ansvar (t.ex. *"Kanske om vi vet att vi syns utåt, och kan tala om att vi gör det - det borde ge en skjuts framåt"*) (2)
- *"Klimatinitiativet kan ingå samarbetsavtal med leverantörer av konsulttjänster, effektivare utrustning m.m. och därigenom kunna ge förmånliga priser. Kunde vara ett sätt att få fler att kunna investera"*
- *"Genom att ge verktyg för att enkelt följa upp åtgärderna"*
- *"Strängare krav och tydligare aktivitetsförslag för genomförandet"*
- *"Inkludera nya miljöaspekter"*
- *"Det kan ge oss och våra medarbetare en kicka att förstå vad som är viktigt att satsa på och varför"*
- *"Genom till att börja med uppföljningar som detta, vilket ökar motivationen att följa upp arbete och progress lokalt - vilket också leder till initiativ och lokalt engagemang. Detta är bara början för vår del och frågorna från detta formulär ska vi ta med oss i den dagliga verksamheten."*
- *"Samverkan med andra och gemensamma effekter"*
- *"Positiv rapportering och sammanställning av resultat är fint att få ta del av"*

Dessa är de svaren på frågan om hur de vill att fortsättningen med Klimatinitiativet ska se ut:

- Fungera som stöd, vägledning och bidra med kunskap/Förmedla möjliga åtgärder (6)
- Utbyte av erfarenheter med andra deltagare/Webbaserat verktyg för erfarenhetsutbyte och angivelse av delmål (4)
- Bra upplägg men saknar summeringen av summan av det som alla gjort tillsammans/ Tydligt visa på vinster med olika organisationers gemensamma ansvarstagande/ Viktigt att det lyfts fram att även små organisationers insats betyder något för miljön (3)

- Fortsätta på samma sätt/Återkomma varje år (2)

Andra förslag från deltagarna var ” Tydlighet med syftet, kontinuerlig återkoppling och skapandet/förmedlandet av målbild för initiativet vore mkt önskvärt”. ”Samla krafter för att påverka politiskt för smarta, klimatsmarta, hållbara, affärsmässiga lösningar för regionen” och ”Visa och påtala att vi vill ta ansvar och att vi tror att verksamheter inom miljöområdet kan generera utveckling och affärsmöjligheter”, ”Jobba med kommunikation och marknadsförning och försöka få organisationer utanför offentlig sektor att delta” och ”Bli mer lämpat för större företag som redan aktivt jobbat med dessa frågor flera år”. En av deltagarna skriver ”Viktigt att det inte blir för många uppföljningar på olika nivåer”, och en annan skriver ”Fler avstämningar under årets lopp så att man får en drivkraft”.

De flesta av deltagare som besvarat dessa frågor efterfrågar kunskap, vägledning och möjligheter till erfarenhetsutbyte, detta trots att de flesta av deltagarna genomfört de antagna utmaningarna. Detta antyder att de finns ett intresse för att fortsätta arbetet med utmaningarna.

Sammanfattande bedömning om de allmänna frågorna om Klimatinitiativet

De flesta av deltagarna (33/47) uppgav att deras deltagande i Klimatinitiativet har lett till att deras klimatpåverkan minskat. Några av deltagarna anger dock att detta är något som skulle ha skett oberoende av om de gått med i Klimatinitiativet eller inte. Femton av 48 deltagare uppgav att deras deltagande i Klimatinitiativet har lett till att de har inkluderat sitt miljörelaterade arbete på fler områden. Tjugoen av 47 uppgav att deras deltagande i Klimatinitiativet medförde att de har planer på att vidareutveckla sitt miljöarbete i framtiden. Tjugotre av 47 uppger att deras deltagande i Klimatinitiativet har lett till att de har en tydligare målsättning med sitt miljörelaterade arbete. Tjugofyra av 46 deltagare anger att de märkt av positiva effekter med att vara med i Klimatinitiativet, de vanligaste positiva effekterna som uppgavs var att Klimatinitiativet gett ökat fokus på deras miljöarbete. Det vanligaste svaret på frågan om hur Klimatinitiativet kunde ha bidragit till att ta deltagarnas miljörelaterade arbete ytterligare ett steg framåt var genom att bistå med kunskap om hur man kan arbeta med utmaningarna, vägledning och erfarenhetsutbyte med andra deltagare, vilket tyder på att deltagarna vill fortsätta utveckla sitt miljöarbete.

4 Diskussion

Först diskuteras osäkerhetsfaktorerna med undersökningen. Sedan diskuteras huruvida arbete med utmaningarna gett upphov till någon miljövinst. Efter det diskuteras om utmaningarna har lett till att deltagarna utökat sitt miljörelaterade arbete samt vilka drivkrafterna var för att delta i Klimatinitiativet och arbeta med utmaningarna.

4.1 Osäkerhetsfaktorer

Frågorna i enkäten kan ha varit ledande, vilket skapar osäkerheter kring svaren. Frågorna i enkäten kan också ha varit otydliga. Deltagarna har haft tillgång till e-postadresser till både mig samt kansliet CSR Västsverige samt telefonnummer till kansliet CSR Västsverige för frågor angående enkäten. Enbart en av deltagarna har dock utnyttjat detta. Några av frågorna till ”Vi äter vegetariskt en dag i veckan” var dåligt formulerade. Många av frågorna i enkäten hade öppna svar, deltagarna kunde alltså skriva vad de ville som svar. Min sammanställning av dessa frågor innebär en osäkerhet då jag kan ha tolkat svar felaktigt. Frågan om vilka

faktorer som påverkat val av utmaning hade valbara alternativ, varför resultaten får ses som en undersökning av vilket av de valbara alternativen som påverkat val av utmaning och inte vad som faktiskt påverkar mest.

Svarsfrekvensen på enkäten var ganska hög, 50 av totalt 58 deltagare har besvarat enkäten. Undersökningen ger därför troligen en ganska riktig bild av hur och varför deltagarna har arbetat med Klimatinitiativet, men eftersom deltagarna var ganska få bör resultatet bara ses som en undersökning av just detta initiativ och inte hur företag generellt arbetar med dessa frågor eller likande. Fåtalet deltagare gör det också svårt att dra säkra slutsatser, men den höga svarsfrekvensen väger upp detta till viss del.

En annan osäkerhet är att det deltagarna beskriver (t.ex. ökat miljöarbete eller liknande) kan vara något som skulle ha hänt ändå, oberoende av Klimatinitiativet, vilket vissa av deltagarna också påpekat i enkäten. Jag har försökt särskilja svaren där det uppenbart beror på något annat, men det framgår inte alltid tydligt. Alla deltagare kanske inte heller påpekat att det egentligen beror på något annat. Arbetet med Klimatinitiativet har pågått i ett år, och det är möjligt att deltagarna inte till fullo kommer ihåg vad som beror på Klimatinitiativet, eller hur de har arbetat med sina utmaningar.

4.2 Ger arbetet med utmaningarna upphov till någon miljövinst?

Genom att arbeta med utmaningarna bidrar deltagarna i någon grad till att utsläppen av koldioxid minskar. Det är svårt att uppskatta hur stor minskningen kan vara trots att relativt många av deltagarna har beskrivit hur de har arbetat med utmaningarna, dels beror ju detta även på hur stor verksamhet deltagaren bedriver. Utmaningarna är även kopplade till många andra miljöproblem så som övergödning, försurning och minskad biologisk mångfald. Även utmaningen Vi minskar våra koldioxidutsläpp är kopplade till fler miljövinster än att bara minska koldioxidutsläppen, då deltagarna arbetat med utmaningen på sätt som ger upphov till även andra miljövinster. Det är i min mening viktigt att även de andra miljövinster med utmaningarna åskådliggörs. Utmaningarna är viktiga att arbeta med bland annat för att nå Miljökvalitetsmålen som riksdagen har satt upp, till exempel Miljömålet Begränsad klimatpåverkan som i dagsläget inte bedöms uppnås i Västra Götalandsregionen. Alla sätt att arbeta mot detta mål är viktiga. Även om de faktiska miljövinster med just Klimatinitiativet kanske är svåra att mäta eller ens uppskatta, så är det ändå bättre att göra något än att låta bli. Jag tror personligen att det är viktigt att arbeta lokalt/regionalt för att komma till rätta med de globala klimatproblemen. Klimatinitiativet handlade om att minska fossilberoendet i samhället, vilket är tätt sammankopplat med att minska utsläppen av koldioxid. Trots detta valde ingen av deltagarna som besvarade enkäten utmaningen ”Vi minskar våra utsläpp av koldioxid” om de inte arbetade med utmaningen innan de gick med i Klimatinitiativet. Kanske är minskade koldioxidutsläpp något diffust, som deltagarna inte riktigt vet hur de ska börja arbeta med, eller kanske känner deltagarna att deras insats inte gör skillnad på detta område. Det är kanske svårare att förstå hur och varför man ska minska sina koldioxidutsläpp. Jag tycker att detta talar för att regionala och lokala projekt som Klimatinitiativet är viktiga för att minska utsläppen av koldioxid globalt – genom att konkretisera målet att minska koldioxidutsläppen i mindre mål som de flesta känner att de kan påverka, är nog chansen större att utsläppen faktiskt minskar.

4.3 Drivkrafter för att arbeta med utmaningarna och gå med i Klimatinitiativet

Deltagarnas drivkrafter för att gå med i Klimatinitiativet är oftast att de vill minska sin klimatpåverkan och att de vill synliggöra sitt miljöarbete. Drivkraften som väger tyngst vid val av utmaning är att deltagaren redan har påbörjat arbete med utmaningen, vilket antyder att Klimatinitiativet kanske främst bidrar till ett utvecklat miljöarbete hos redan miljömedvetna deltagare. Den minst populära drivkraften som deltagarna uppgav var att deras kunder eller samarbetspartners efterfrågar arbete med utmaningen, vilket jag hade trott skulle spela in något mer då Klimatinitiativet dels går ut på att deltagarna ska arbeta med klimatutmaningar, men även att arbetet marknadsförs av CSR Västsverige. Dock var ju den näst vanligaste anledningen till varför deltagarna gick med i Klimatinitiativet att på något sätt synliggöra sitt miljöarbete, varför det kanske ändå inte är så impopulärt som det verkar. Kanske var alternativet att kunder eller samarbetspartners efterfrågar arbete med utmaningen något konstigt uttryckt, och det är möjligt att kunder eller samarbetspartners efterfrågar miljöarbete rent allmänt och inte specifikt just det som utmaningarna handlade om.

Drivkrafterna som deltagarna som inte genomfört sina utmaningar uppgav skiljde sig något från drivkrafterna som deltagarna som genomförde sina utmaningar uppgav, främst genom att deltagarna som inte genomfört utmaningar i större utsträckning angav att utmaningen hjälper dem att spara pengar och i mindre utsträckning uppger att de anställda tycker att arbetet med utmaningen är viktigt. Det sistnämnda var en av de viktigaste faktorerna för deltagarna som genomfört sina utmaningar. Detta talar för att det är viktigt för genomförandet av utmaningarna, att de som är anställda på företag och organisationer är intresserade av miljöarbetet. Detta styrks av att de deltagare som inte genomfört en eller flera av sina antagna utmaningar i större utsträckning uppgivit att intresset hos de anställda inte varit stort för att delta i Klimatinitiativet, jämfört med deltagarna som genomfört sina utmaningar. Kanske tyder detta på att information om varför det är bra att arbeta med olika miljöfrågor kan vara viktig att föra fram för att ett miljöarbete ska bli genomfört?

4.4 Har utmaningarna lett till ett ökat miljörelaterat arbete?

En stor andel av deltagarna (33 av 47) uppger att deras deltagande i Klimatinitiativet har lett till att deras klimatpåverkan minskat, detta tyder på att Klimatinitiativet ger upphov till en miljövinna och att deltagarnas miljörelaterade arbete ökat. Det är svårt att säga hur stor del Klimatinitiativet har haft i detta utökade miljöarbete, men även om vissa av deltagarna arbetade med dessa frågor innan de gick med i Klimatinitiativet och kanske hade planerat att arbeta med utmaningarna ändå så kan deltagandet ändå ha bidragit till genomförandet genom att lyfta upp frågan på agendan. Kanske genomfördes vissa av åtgärderna snabbare än de hade gjorts annars genom att deltagarna gick med i Klimatinitiativet? Samtliga av deltagarna som svarade nej på frågan om deras klimatpåverkan minskat sedan de gick med i Klimatinitiativet har genomfört minst en av sina utmaningar, varför även de troligen har minskat sin klimatpåverkan något eller kommer att göra detta långsiktigt om arbetet fortsätts. Alla deltagare utom två av dem som inte genomförde en av sina utmaningar uppger att de långsiktigt tänker arbeta med utmaningarna, varför man även kan tänka sig att utmaningarna kanske skulle vara genomförda i större utsträckning om Klimatinitiativet pågått längre tid.

Deltagarna arbetade med en stor andel (77 %) av utmaningar de valde innan de gick med i Klimatinitiativet. Detta talar för att frivilliga projekt och initiativ främst engagerar sådana företag och organisationer som redan är miljömedvetna. I genomsnitt anger över hälften av

deltagarna (66 %) att de på något sätt har utvecklat sitt arbete med de olika utmaningarna sedan de gick med i Klimatinitiativet. Detta talar för att Klimatinitiativet har bidragit till ett ökat miljöarbete, men kanske främst genom att deltagarna utvecklat ett redan befintligt miljöarbete. Något som styrker detta påstående är att bara 8 av deltagarna som uppgett att de har minskat sin klimatpåverkan angett att Klimatinitiativet har lett till att de har inkluderat sitt miljöarbete på fler områden.

Cirka 95 % av alla deltagarna uppgav att de tänker fortsätta arbeta med utmaningarna även i framtiden, och detta är nog en viktig del av hur Klimatinitiativet kan bidra till att deltagarna minskar sin klimatpåverkan. Andelen som tänker fortsätta arbeta med utmaningarna är större än andelen som arbetade med utmaningarna innan de gick med i Klimatinitiativet (95 % respektive 77 %). Detta tyder på att Klimatinitiativet har lett till att fler av deltagarna arbetar med miljörelaterade frågor nu än innan de gick med i Klimatinitiativet. Närmare hälften av deltagarna uppgav även att deras deltagande i Klimatinitiativet har lett till att de har planer på att utveckla sitt miljörelaterade arbete i framtiden. Många av deltagarna hade velat ha tydligare förslag på hur utmaningarna kan genomföras, samt kunskap och vägledning om miljöarbete och erfarenhetsutbyte med andra deltagare. Detta var det vanligaste svaret trots att de flesta deltagare genomförde sina utmaningar. Detta tyder på att deltagarna vill och förhoppningsvis kommer att förbättra sitt miljörelaterade arbete ytterligare, trots att de kanske inte har planer på det i dagsläget.

5 Slutsatser

- Utmaningarna i Klimatinitiativet är förenade med fler miljövinster än att enbart minska utsläppen av koldioxid.
- Den vanligaste anledningen till att deltagarna gick med i Klimatinitiativet var för att de vill minska sin klimatpåverkan. Vissa gick även med för att de ville synliggöra sitt miljöarbete, eller för att de tyckte att Klimatinitiativet handlar om en viktig symbolfråga.
- Den vanligaste drivkraften deltagarna angav för att arbeta med en viss utmaning var för att de redan hade påbörjat ett arbete med utmaningen. En stor andel av deltagarna arbetade med utmaningarna de valde innan de gick med i Klimatinitiativet.
- Majoriteten av deltagarna genomförde utmaningarna de valde, och närmare hälften av deltagarna har på något sätt utvecklat sitt miljörelaterade arbete sedan de gick med i Klimatinitiativet. En ännu större andel av deltagarna uppgav att de tänker fortsätta arbeta med utmaningarna.
- Största delen av deltagarna har utvecklat sitt miljörelaterade arbete sedan de gick med i Klimatinitiativet, och majoriteten av deltagarna uppgav att de har minskat sin klimatpåverkan sedan de gick med i Klimatinitiativet.

Tackord

Jag skulle vilja börja med att tacka min handledare Kristina Nordfeldt från CSR Västsveriges kansli för hjälp med att ta fram och skicka ut enkäten och påminnelser om att besvara enkäten, samt granskning av och hjälp med rapporten. Jag vill även tacka min handledare Göran Dave

från Göteborgs Universitet för granskningen av enkäten och rapporten, och för vägledning under projektets gång. Slutligen vill jag tacka Helena Callstam från Miljöbron för granskning av enkäten samt förmedling av uppgiften.

Referenser

Angervall, T. et al. (2008) Mat och klimat - En sammanfattning om matens klimatpåverkan i ett livscykelperspektiv. SIK Rapport nr 776
www.teknologiradet.no/Mat_och_klimat2_HrrH1.pdf

Arctic Paper (2010) Miljö och återvinning
<http://www.arcticpaper.com/sv/swe/Service/Guidetouncoated/Papper/>

Börjesson, P. et al. (2010) Livscykelanalys av svenska biodrivmedel
http://www.miljo.lth.se/svenska/internt/publikationer_internt/pdf-filer/Rapport%2070.pdf

Carlsson-Kanyama, A., Marianne Pipping Ekström, M., Helena Shanahan, H.(2003) Food and life cycle energy inputs: consequences of diet and ways to increase efficiency.
http://www.fraw.org.uk/files/food/carlsson-kanyama_et_al-2003.pdf

Cederberg, C. & Darelus, K. (2000) Livscykelanalys (LCA) av nötkött - en studie av olika produktionsformer.
http://www.regionhalland.se/dynamaster/file_archive/041011/9f5e2897f70072356034f6d617a39ef4/Rapport%20notkott.pdf

CSR Västsverige (2010) Klimatinitiativet
<http://www.csrvastverige.se/vad-vi-gor/initiativ-och-utmaningar/klimatinitiativet/> (2010-11-12)

Energimyndigheten (2009) Energiläget 2009
<http://webbshop.cm.se/System/TemplateView.aspx?p=Energimyndigheten&view=default&cat=%2fBroschyrer&id=ed9bb60f6de5404eab158575fd2c1aee>

Forskning och framsteg (2010) Järnvägens miljöpåverkan
<http://www.fof.se/tidning/2007/2/jarnvagens-miljopaverkan-underskattad> (2010-12-08)

Greenpeace (2010) Go PCV-Free
<http://www.greenpeace.org/usa/campaigns/toxics/go-pvc-free>

Göteborgs universitet (2010) Miljöhandboken
<http://www.ped.gu.se/miljo/miljoaspekterbrutto.htm>

Holm, J. (2000) Mat miljö rättvisa – köttkonsumtionens påverkan på miljön och den globala livsmedelsförsörjningen
<http://www.rattvismat.nu/rapporten/matmiljorattvisa.pdf>

Höglund, M. (2009) Övergödning av mark och vatten
<http://www.his.se/PageFiles/22975/eutrofiering.pdf>

Kemikalieinspektionen (2010) Massa och papper
http://www.kemi.se/templates/Page_3749.aspx

Miljöfordon (2010) Miljöaspekter
<http://www.miljofordon.se/miljoaspekter/miljofakta.aspx>

Miljömålsrådet (2010a) Begränsad klimatpåverkan
<http://www.miljomal.nu/1-Begransad-klimatpaverkan/> (2010-11-09)

Miljömålsrådet (2010b) Utsläpp av växthusgaser 2008-2012 Delmål
<http://www.miljomal.nu/1-Begransad-klimatpaverkan/Delmal/Utslapp-av-vaxthusgaser-2008-2012/> 2010-11-22

Miljömålsrådet (2010c) Regionala miljömål.
<http://www.miljomal.nu/Sok-regionalt-miljomal/> (2010-11-09)

Naturskyddsföreningen (2010a) Biobränsle
<http://www.naturskyddsforeningen.se/upload/Foreningsdokument/Biobransle.pdf>

Naturskyddsföreningen (2010c) Bra Miljöval Vattenkraft
<http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/el/jamforelser/vattenkraft/>

Naturskyddsföreningen (2010b) Bra Miljöval el.
<http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/el/kriterier/>

Naturvårdsverket (2007) Index över nya bilars klimatpåverkan. Rapport 5719
<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5719-7.pdf>

Naturvårdsverket (2010a) Klimat i förändring
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Klimat-i-forandring/En-global-utmaning/Internationella-forhandlingar/Klimatkonventionen-och-Kyotoprotokollet/Fakta-om-klimatkonventionen/>
(2010-11-09)

Naturvårdsverket (2010b) Klimatkonventionen och Kyotoprotokollet
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Klimat-i-forandring/En-global-utmaning/Internationella-forhandlingar/Klimatkonventionen-och-Kyotoprotokollet/> (2010-11-09)

Naturvårdsverket (2010c) Energin påverkar miljön
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Verksamheter-med-miljopaverkan/Energi/Energin-paverkar-miljon/> (2010-11-09)

Naturvårdsverket (2010d) Hur miljövänligt är etanol.
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Verksamheter-med-miljopaverkan/Transporter-och-trafik/Vagtrafik/Branslen-och-hur-de-paverkar-miljon/Hur-miljovanligt-ar-etanol/>
(2010-11-09)

Naturvårdsverket (2010f) Klimatkonventionens partskonferenser
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Klimat-i-forandring/En-global-utmaning/Internationella-forhandlingar/Klimatkonventionens-partskonferenser-COP/>

Naturvårdsverket (2010g) Transporter och trafik
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Verksamheter-med-miljopaverkan/Transporter-och-trafik/>

Naturvårdsverket (2010h) Marknära ozon
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Tillstandet-i-miljon/Luftkvalitet/Marknara-ozon/>

Naturvårdsverket (2010i) Hur produceras den etanol som säljs i Sverige
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Nedre-meny/Fragor-och-svar/Transporter/Hur-produceras-den-etanol-som-saljs-i-Sverige/>

Naturvårdsverket (2010j) Finns det bra och dålig etanol
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Nedre-meny/Fragor-och-svar/Transporter/Finns-det-bra-och-dalig-etanol/>

Oljans värld (2010) Från källa till konsument
<http://spi.se/wordpress/wp-content/uploads/2010/09/Oljansvarld.pdf> (2010-12-06)

Parry et al., (2007) Intergovernmental planet of Climate Change- Climate change 2007
http://www.ipcc.ch/publications_and_data/ar4/wg2/en/contents.html

Petersson, G. (2007) Klimatfrågan – en kritisk introduktion om koldioxid – växthuseffekt – miljö
<http://publications.lib.chalmers.se/records/fulltext/61876.pdf>

Seger, F. (2010) Gifter i papper. Vilka finns, och hur farliga är de? Examensarbetet i miljövetenskap, Göteborgs universitet.
http://www.dpes.gu.se/digitalAssets/1309/1309754_fredrik-seger.pdf

Skogsstyrelsen (2007) Rapport 8 Svenskt skogsbruk möter klimatförändringar
<http://www.skogsstyrelsen.se/forlag/rapporter/1785.pdf>

Solomon, S. et al. (2007) Intergovernmental panel of climate (IPCC) (2007) Fourth Assessment Report: Climate Change 2007 – The physical science basis.
http://www.ipcc.ch/publications_and_data/ar4/wg1/en/contents.html

Steinfeld, H. et al. (2006) Livestock's long shadow
<http://www.fao.org/docrep/010/a0701e/a0701e00.HTM>

Svenska petroleuminstitutet (2010) Oljeprodukters miljöpåverkan
<http://spi.se/miljoarbete/oljeprodukters-miljopaverkan/varme-och-elproduktionens-miljopaverkan> (2010-11-22)

Svensson, Stensiö (2007) Förbättrad kommunlogistik genom samordning
<http://www.halmstad.se/download/18.3cae521e12b1e94a1958000805/rapport-forbatttrad-kommunlogistik-genom-samordning.pdf>

Transportgruppen (2010) Miljöpåverkan från fartyg
<http://www.transportgruppen.se/templates/MultiMaster.aspx?id=31053> (2010-11-20)

Transportstyrelsen (2010a) Miljöbilarna ger effekt på utsläpp av koldioxid
<http://www.transportstyrelsen.se/sv/Nyhetsarkiv/Miljobilarna-ger-effekt-pa-utslapp-av-koldioxid/> (2010-11-20)

Transportstyrelsen (2010b) Flygets miljöpåverkan
<http://www.transportstyrelsen.se/sv/Luftfart/Resenarsinformation/Flyget-och-miljon/Flygets-miljopaverkan->

Vattenfall (2005) Livscykel analys – Vattenfalls el i Sverige
http://www.vattenfall.se/sv/file/Livcykelanalys_2005_11336961.pdf

Västra Götalandsregionen (2010) Smart energi.
http://www.kulturplattformen.se/kulturvast_templates/Kultur_ArticlePage_StartPage.aspx?id=59832 (2010-11-09)

WWF (2010) One in Five
http://assets.wwf.org.uk/downloads/one_in_five_challenge_presentation.ppt

Bilaga A – Enkäten

1. Vi tar fram en åtgärdsplan

1:1 Vilka faktorer bidrog till att ni valde denna utmaning?

Våra kunder/samarbetspartners efterfrågar att vi arbetar med att minska vår klimatpåverkan -

De anställda tycker att det är viktigt att ha en åtgärdsplan

En åtgärdsplan hjälper oss att spara pengar

Vi hade redan påbörjat arbete med att ta fram en åtgärdsplan

Att ta fram en åtgärdsplan ger oss positiva synergieffekter

Vi tror att vi genom att ta fram en åtgärdsplan minskar vår klimatpåverkan mer än vissa av de andra utmaningarna

Enkelt att genomföra

Ekonomiskt genomförbart

Egna svar:

1:2 Hade ni en åtgärdsplan innan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

1:3 Om ja, har ni utvecklat er åtgärdsplan sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

1:4 Om nej, har ni tagit fram en åtgärdsplan sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

1:5 Har åtgärdsplanen gett er en bättre överblick över er miljöpåverkan?

Ja

Nej

Vet ej

1:6 På vilket sätt/hur?

1:7 Har åtgärdsplanen bidragit till att ert miljörelaterade arbete ökat?

Ja

Nej

Vet ej

1:8 På vilket sätt/hur?

1:9 Kommer ni fortsätta att arbeta långsiktigt med att utveckla och förbättra er åtgärdsplan?

Ja

Nej

Vet ej

1:10 Varför?

1:11 Har ni upplevt att det varit svårt eller lätt att arbeta med denna utmaning?(skala 1 – 5)

1

2

3

4

5

1:12 Övriga kommentarer

2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid

2:1 Vilka faktorer bidrog till att ni valde denna utmaning?

Enkelt att genomföra

Ekonomiskt genomförbart

De anställda tycker att minskade koldioxidutsläpp är viktigt

Vi tror att minskade koldioxidutsläpp minskar vår klimatpåverkan mer än vissa av de andra utmaningarna

Minskade koldioxidutsläpp hjälper oss att spara pengar

Vi hade redan påbörjat arbete med att minska våra koldioxidutsläpp

Minskade koldioxidutsläpp ger oss positiva synergieffekter

Våra kunder/samarbetspartners efterfrågar att vi arbetar med att minska vår klimatpåverkan

Egna svar:

2:2 Arbetade ni med att minska era koldioxidutsläpp innan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

2:3 På vilket sätt?

2:4 Har ni utvecklat ert arbete med att minska era koldioxidutsläpp sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

2:5 På vilket sätt har ni utvecklat ert arbete med att minska era koldioxidutsläpp?

2:6 Har ni fått en bättre överblick över era koldioxidutsläpp sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

2:7 På vilket sätt/hur?

2:8 Kommer ni att fortsätta arbeta med att minska era koldioxidutsläpp även i framtiden?

Ja

Nej

Vet ej

2:9 Varför?

2:10 Har ni upplevt att det varit svårt eller lätt att arbeta med denna utmaning?

1

2

3

4

2:11 Övriga kommentarer

3. Vi effektiviserar vår energianvändning

3:1 Vilka faktorer bidrog till att ni valde denna utmaning?

Enkelt att genomföra

Ekonomiskt genomförbart

Våra kunder/samarbetspartners efterfrågar att vi arbetar med att minska vår klimatpåverkan

De anställda tycker att effektiv energianvändning är viktigt

Vi tror att effektiviserad energianvändning minskar vår klimatpåverkan mer än vissa av de andra utmaningarna

Effektiv energianvändning hjälper oss att spara pengar

Vi hade redan påbörjat arbete för att effektivisera vår energianvändning

Effektiv energianvändning ger oss positiva synergieffekter

3:2 Arbetade ni med att effektivisera er energianvändning innan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

3:3 På vilket sätt?

3:4 Har ni utvecklat ert arbete med att effektivisera er energianvändning sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

3:5 På vilket sätt har ni utvecklat ert arbete med att effektivisera er energianvändning?

3:6 Har ni fått bättre överblick över er energianvändning sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

3:7 På vilket sätt/hur?

3:8 Kommer ni att fortsätta arbeta med att effektivisera er energianvändning långsiktigt?

Ja

Nej

Vet ej

3:9 Varför?

3:10 Har ni upplevt att det varit svårt eller lätt att arbeta med denna utmaning?

1

2

3

4

5

4. Vi äter vegetariskt en dag i veckan

4:1 Vilka faktorer bidrog till att ni valde denna utmaning?

Vi tror att vi genom att äta vegetariskt minskar vår klimatpåverkan mer än genom vissa av de andra utmaningarna

Enkelt att genomföra

Ekonomiskt genomförbart

De anställda tycker att det är viktigt att äta vegetariskt mat

Vi hade redan påbörjat arbete för att uppmuntra till att äta vegetariskt

Att äta vegetariskt ger oss positiva synergieffekter

Våra kunder/samarbetspartners efterfrågar att vi arbetar med att minska vår klimatpåverkan

Att äta vegetariskt hjälper oss att spara pengar

Egna svar:

4:2 Har ni ätit vegetariskt en dag i veckan sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

4:3 Uppmuntrades medarbetare att äta vegetariskt innan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

4:4 Om ja, på vilket sätt?

4:5 Har ni utvecklat nya metoder för att uppmuntra medarbetare att äta vegetariskt sedan ni gått med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

4:6 På vilket sätt har arbetet för att uppmuntra medarbetare att äta vegetariskt utvecklats?

4:7 Har utmaningen lett till att fler i personalen äter vegetariskt?

1

2

3

4

5

4:8 Kommer ni att fortsätta uppmuntra medarbetare att äta vegetariskt i framtiden?

Ja

Nej

Vet ej

4:9 Varför?

4:10 Har ni upplevt att det varit svårt eller lätt att arbeta med denna utmaning?

1

2

3

4

5

4:11 Övriga kommentarer

5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser

5:1 Vilka faktorer bidrog till att ni valde denna utmaning?

Enkelt att genomföra

Ekonomiskt genomförbart

Vi tror att Bra Miljöval elleveranser minskar vår klimatpåverkan mer än vissa av de andra utmaningarna

Vi hade redan påbörjar arbete med att byta ut våra elleveranser

Bra Miljöval elleveranser ger oss positiva synergieffekter

De anställda tycker att Bra Miljöval elleveranser är viktigt

Våra kunder/samarbetspartners efterfrågar att vi arbetar med att minska vår klimatpåverkan

Egna svar:

5:2 Var era elleveranser Bra Miljöval innan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

5.3 Hur stor del av era elleveranser var Bra Miljöval innan ni gick med i Klimatinitiativet?

5.4 Har ni Bra Miljöval elleveranser i alla verksamhetens lokaler?

Ja

Nej

Vet ej

5:5 Hur stor del av era elleveranser är Bra Miljöval sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

5:6 Kommer ni även i framtiden välja miljövänlig el?

Ja

Nej

Vet ej

5:7 Varför?

5:8 Har ni upplevt att det varit svårt eller lätt att arbeta med denna utmaning?

1

2

3

4

5

5:9 Övriga kommentarer

6. Vi kör miljöbilar

6:1 Vilka faktorer bidrog till att ni valde denna utmaning?

Enkelt att genomföra

De anställda tycker att miljöbilar är viktigt

Vi tror att vi genom att köra miljöbilar minskar vår klimatpåverkan mer än genom vissa av de andra utmaningarna

Ekonomiskt genomförbart

Att köra miljöbilar hjälper oss att spara pengar

Att köra miljöbilar ger oss positiva synergieffekter

Vi hade redan påbörjat arbete med att börja använda miljöbilar

De anställda tycker att miljöbilar är viktigt

Våra kunder/samarbetspartners efterfrågar att vi arbetar med att minska vår klimatpåverkan

Egna svar:

6:2 Körde ni miljöbilar innan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

6:3 Har ni införskaffat några miljöbilar sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

6:4 Beskriv gärna övergången till fler miljöbilar

6:5 Har ni köpt tjänstecyklar eller gjort något annat för att ytterligare minska utsläppen från era transporter sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

6:6 Kommer ni även i framtiden välja att köpa miljöbilar?

Ja

Nej

Vet ej

6:7 Varför?

6:8 Har ni upplevt att det varit svårt eller lätt att arbeta med denna utmaning?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

6:9 Övriga kommentarer

7. Vi minskar vår pappersanvändning

7:1 Vilka faktorer bidrog till att ni valde denna utmaning?

Vi tror att en minskad pappersanvändning minskar vår klimatpåverkan mer än vissa av de andra utmaningarna

De anställda tycker att minskad pappersanvändning är viktigt

Minskad pappersanvändning hjälper oss att spara pengar

Minskad pappersanvändning ger oss positiva synergieffekter

Enkelt att genomföra

Ekonomiskt genomförbart

Vi hade redan påbörjat arbete med att minska vår pappersanvändning

Våra kunder/samarbetspartners efterfrågar att vi arbetar med att minska vår klimatpåverkan

Egna svar:

7:2 Arbetade ni med att minska er papperanvändning innan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

7:3 På vilket sätt?

7:4 Har ni utvecklat nya metoder för att minska er pappersanvändning sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

7:5 På vilket sätt har ni utvecklat ert arbete med att minska er pappersanvändning sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

7:6 Har ni fått en bättre överblick över er pappersförbrukning sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

7:7 På vilket sätt/hur?

7:8 Återvinner ni papper på er arbetsplats?

Ja

Nej

Vet ej

7:9 Kommer ni även i framtiden att fortsätta arbeta med att minska er pappersanvändning?

Ja

Nej

Vet ej

7:10 Varför?

7:11 Har ni upplevt att det varit svårt eller lätt att arbeta med denna utmaning?

1

2

3

4

5

7:12 Övriga kommentarer

8. Vi bjuder in till video- och telefonkonferenser

8:1 Vilka faktorer bidrog till att ni valde denna utmaning?

Vi tror att video- och telefonkonferenser minskar vår klimatpåverkan mer än vissa av de andra utmaningarna

Att bjuda in till video- och telefonkonferenser hjälper oss att spara pengar

Vi hade redan börjat använda oss av video- och telefonkonferenser

Ekonomiskt genomförbart

Enkelt att genomföra

Våra kunder/samarbetspartners efterfrågar att vi arbetar med att minska vår klimatpåverkan

De anställda tycker att video- och telefonkonferenser är viktigt

Att bjuda in till video- och telefonkonferenser ger oss positiva synergieffekter

Egna kommentarer:

8:2 Använde ni er av video- och telefonkonferenser innan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

8:3 Om ja, har ni ökat er användning av video- och telefonkonferenser sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

8:4 Om nej, har ni bjudit in till video- och telefonkonferenser sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

8:5 Har de ni erbjudit video- och telefonkonferenser till varit positiva till detta?

1

2

3

4

5

8:6 Kommer ni även i framtiden erbjuda video- och telefonkonferenser?

Ja

Nej

Vet ej

8:7 Varför?

8:8 Har ni upplevt att det varit svårt eller lätt att arbeta med denna utmaning?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

8:9 Övriga kommentarer

9. Vi erbjuder tre dagars leveranstid för varor som kan komma fram nästa dag

9:1 Vilka faktorer bidrog till att ni valde denna utmaning?

Enkelt att genomföra

Vi tror att vi genom att erbjuda tre dagars leveranstid minskar vår klimatpåverkan mer än genom vissa av de andra utmaningarna

Att erbjuda tre dagars leveranstid ger oss positiva synergieffekter

De anställda tycker att effektiva transporter är viktigare än att få varan dagen efter

Vi hade redan börjat erbjuda tre dagars leveranstid

Egna svar:

9:2 Hade ni något krav på att varorna skulle komma fram nästa dag innan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

9:3 Hur många av era varor beställdes med längre leveranstid än nästa dag innan Klimatinitiativet?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

9:4 Har ni beställt varor med längre leveranstid sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

9:5 Hur många av era varor har levererats med längre leveranstid sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

1

2

3

4

5

9:6 Kommer ni även i framtiden välja att erbjuda tre dagars leveranstid för varor som kan komma fram nästa dag?

Ja

Nej

Vet ej

9:7 Varför?

9:8 Har ni upplevt att det varit svårt eller lätt att arbeta med denna utmaning?

1

2

3

4

5

10.Vår egen utmaning

10:1 Beskriv vad er egen utmaning handlar om.

10:2 Vilka faktorer bidrog till att ni valde denna utmaning?

Våra kunder/samarbetspartners efterfrågar företag som arbetar med detta

De anställda tycker att detta är viktigt

Vi tror att detta minskar vår klimatpåverkan mer än vissa av de andra utmaningarna

Enkelt att genomföra

Ekonomiskt genomförbart

Vi hade redan påbörjat arbete med detta

Detta ger oss positiva synergieffekter

10:3 Arbetade ni med er utmaning innan ni gick med i Klimatinitiativet?

10:4 Har ni utvecklat ert arbete med er utmaning sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

10:5 Kommer ni att fortsätta arbeta med utmaningen långsiktigt?

Ja

Nej

Vet ej

10:6 Varför?

10:7 Har ni upplevt att det varit svårt eller lätt att arbeta med denna utmaning?

1

2

3

4

5

10:8 Övriga kommentarer

11. Övriga frågor om Klimatinitiativet

11:1 Vilka var de huvudsakliga anledningarna till att ni gick med i Klimatinitiativet?

11:2 Har ni minskat er klimatpåverkan sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

11:3 Har intresset hos personalen varit stort för att delta i Klimatinitiativet?

11:4 Har utmaningarna lett till att ni inkluderat ert miljöarbete på nya områden?

Ja

Nej

Vet ej

11:5 På vilket sätt?

11:6 Har ert deltagande i Klimatinitiativet lett till att ni planerar att utveckla ert miljörelaterade arbete i framtiden?

Ja

Nej

Vet ej

11:7 På vilket sätt?

11:8 Har ni en tydligare målsättning med ert miljörelaterade arbete sedan ni gick med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

11:9 Har ni märkt några positiva effekter med att vara med i Klimatinitiativet?

Ja

Nej

Vet ej

11:10 Vilka positiva effekter/hur?

11:11 Hur kan Klimatinitiativet bidra till att ta ert miljörelaterade arbete/ansvarstagande ytterligare ett steg framåt?

11:12 Hur vill ni att fortsättningen med Klimatinitiativet ska se ut?

Bilaga B

Vi har gått med i klimatinitiativet!

Klimatet är en av vår tids stora ödesfrågor. Inom 10 år måste användningen av fossila bränslen minska kraftigt. Ju längre det dröjer desto dyrare blir det. Idag är det människorna i Asiens flodområden och i Afrikas torra områden som får betala priset. I framtiden påverkas hela mänskligheten. Vi måste alla agera. Vi i Västvärlden står för en stor del av utsläppen. Vi måste ta ansvar.

58 västsvenska organisationer med mer än **92 000** anställda tar ansvar genom att delta i Klimatinitiativet och öppet visa upp vad de vill förbättra inom sin respektive verksamhet. CSR Västsverige har tagit fram 10 stycken klimatutmaningar. Som deltagare i klimatinitiativet antar varje verksamhet minst 3 av följande utmaningar.

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.
9. Vi erbjuder minst tre dagars leveranstid för varor.
10. Vi har en egen klimatutmaning.

Deltagare och utmaningar

1) Activema AB

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Vi skapar klimatsmarta produkter (informerar kund om detta), väljer klimatsmarta inköp och utför klimatsmarta handlingar såsom sopsortering mm.*

2) Alingsås kommun

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
6. Vi har miljöbilar.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Vi satsar på energieffektivt byggande.*

3) AstraZeneca Mölndal

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.

6. Vi har miljöbilar.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

4) Atlantic Container Line Sweden

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
6. Vi har miljöbilar.

5) Borås Stad

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
6. Vi har miljöbilar.

6) Bostadsbolaget (Göteborgs stads bostadsaktiebolag)

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

7) Business Region Göteborg AB

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
6. Vi har miljöbilar.

8) Chalmers

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
6. Vi har miljöbilar.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Vi har påbörjat ett projekt att miljöcertifiera verksamheten. Ständig förbättring är ledorden! Klart 2012.*

9) Coompanion

4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.
10. Vi har en egen klimatutmaning. - Anställda ska cykla, gå eller åka kollektivt till arbetet minst en dag i veckan. Trapporna ska användas istället för hiss de 6 våningarna.

10) CSR Västsveriges kansli

4. Vi har en vegetariskdag i veckan.

7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
10. Vår egen klimatutmaning - I möjligaste mån cyklar eller åker vi kollektivt till jobbet.

11) Culture Clinic

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.

12) Dalénium - Science Center

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.
10. Vi har en egen klimatutmaning. - *Vi ska utbilda så många skolelever som möjligt inom Smart Energi. Målet är att ha minst 500 elever i vårt program innan 2010 är slut.*

13) Dals-Eds kommun

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
6. Vi har miljöbilar.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.

14) Dalslandskommunernas Kommunalförbund, Dalsland Center

2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
6. Vi har miljöbilar.

15) Danscentrum Väst

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
5. Vi väljer Bra Miljöval eller leveranser.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.

16) EFFORT Consulting AB

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
10. Vi har en egen klimatutmaning. - *Vi deltar i Earth Hour samt Earth hour en timme per vecka.*

17) Essunga kommun

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
6. Vi har miljöbilar.

7. Vi minskar vår pappersförbrukning.

18) Falköpings kommun

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
6. Vi har miljöbilar.

19) Fristads folkhögskola

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.

20) Försvarsmedicincentrum, Göteborg

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
6. Vi har miljöbilar.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

21) Gunnebo Slott och Trädgårdar

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.

22) Göteborg & Co

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
6. Vi har miljöbilar.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.

23) Göteborgs Hamn

1. Vi har en åtgärdsplan för hur vi ska minska vår klimatpåverkan.
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Vi ska öka andelen gods på järnväg i förhållande till lastbil.*

24) Göteborgs miljövetenskapliga centrum (GMV)

1. Vi har en åtgärdsplan för hur vi ska minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.

4. Vi har en vegetarisk dag i veckan
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Vid hälften av alla möte, konferenser och utbildningar som vi anordnar bjuder vi på vegetarisk kost.*

25) Göteborgs Stad, Miljöförvaltningen

5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Vi erbjuder ingen bilparkering för våra medarbetare, men vi har skyddad uppställning för cyklar och möjlighet till dusch.*

26) Göteborgs universitet

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *"KlimatÅskarn", årligt pris, för den enhet som reducerar sina CO2 utsläpp mest.*

27) Horreds möbel AB

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.

28) Hållbar idé

3. Vi effektiviserar vår energianvändning
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Vi skapar klimatsmarta produkter (informerar kund om detta), väljer klimatsmarta inköp och utför klimatsmarta handlingar såsom sopsortering mm.*

29) Hållbar utveckling Väst

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
8. Vi har video- och telefonkonferenser

30) Högskolan i Borås

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Göra en utredning /ta fram mål för att integrera Hållbar utveckling i utbildningen*

31) Imego AB

2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

32) Individuell Människohjälp Göteborg

4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
6. Vi har miljöbilar.
9. Vi erbjuder minst tre dagars leveranstid för varor.

33) Innerstaden Göteborg

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
6. Vi har miljöbilar.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Alla medlemmar i Innerstaden Göteborg kommer att få erbjudande om grön el, vi har också på kontoret och alla julbelysning redan nu grön el.*

34) Intize

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.

35) LanDahlstrom/ Bälla-boo

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.

36) LRF Västra Götaland

5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Vi skall aktivt verka för att av den totala konsumtionen av kött så är minst 90 % svenskproducerat 2015, idag knappt 60 %, ett tapp med 30 % på 15 år och därmed en kraftigt ökad miljöbelastning globalt.*

37) Lidköpings kommun

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.

38) Karlsborgs kommun

2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.

39) Kinnarps AB

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

40) Kvarnen Studio AB

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
6. Vi har miljöbilar.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.
10. Vi har en egen klimatutmaning. - *Vår hemsida kompenserar för våra besökare genom att plantera träd baserat på deras energiåtgång.*

41) Malmeken AB

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.
9. Vi erbjuder minst tre dagars leveranstid för varor.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Alla tjänster vi utför hos kunder görs utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Samtliga profilkäddor är rättvis/eko material (från Dem Collective)*

42) Marks kommun

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
6. Vi har miljöbilar.

43) Offecct AB

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.

44) Preera AB

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.

5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

45) Skara pastorat

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.

46) Solberg kommunikaiton

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

47) Strandska Utvecklingshuset AB

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

48) Struktur HB

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
6. Vi har miljöbilar.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.
10. Vi har en egen klimatutmaning -*Vi ska öka vårt kollektiva resande i arbetet och promenera till våra kunder när detta är möjligt*

49) Sveriges Tekniska Forskning (SP)

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
6. Vi har miljöbilar.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

50) Swerea IVF AB

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

51) Tobex AB

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
7. Vi minskar vår pappersförbrukning.

52) Vara kommun

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
9. Vi erbjuder minst tre dagars leveranstid för varor.

53) Vattenfall Power Consultant

2. Vi minskar våra utsläpp av koldioxid.
6. Vi har miljöbilar.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

54) Velco West AB

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.

55) Viktorainstitutet

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *genom att vi i vårt Forskningsarbete arbetar med att hitta metoder i hur Digitala tjänster kan hjälpa vardagsresenären att välja ett mer hållbart resande. Detta görs inom forskningsprogrammet "innovation för hållbart vardagsresande", vilket är finansierat bl.a. av Västra Götalandsregionen, Vinnova och Sjuhärads kommunalförbund.*

56) Vägen ut! Kooperativen

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
10. Vi har en egen klimatutmaning - *Vi går, cyklar eller åker kollektivt I första hand.*

57) Västra Götalandsregionen

3. Vi effektiviserar vår energianvändning.
5. Vi väljer Bra Miljöval elleveranser.
6. Vi har miljöbilar.
8. Vi har video- och telefonkonferenser.

58) Västsvenska Turistrådet AB

1. Vi tar fram/har en åtgärdsplan för att minska vår klimatpåverkan.
4. Vi har en vegetariskdag i veckan.
6. Vi har miljöbilar.